

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 36 (10889) хемис 5-сентябрь, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Чирвилерин югъ

Каспийскда - цийи 2 школа

Келунин цийи йисан сад лагъай юкъуз, 2-сентябрдиз, Каспийскдин 13-нумрадин 800 аялдиз чаяр авай умуми образованин юкъван школа ачухуниз талукъ шад мярекатдада Дагъустандин Кыл Владимира Васильева, РД-дин Гъкуматдин вице-премьер Уммупазил Омаровада, Каспийскдин мэр Мегъамед Абдулаева ва масабуру иштиракна.

Школа эцигунив аллатай йисуз “РФ-дин агъалияр төм акакъдай къиметрай къулайвилер авай яшайишдин къвалеради ва коммунальный къулугъралди татьминарун” госпрограммадин сергъятра аваз гатъунна. Къенин юкъуз школа лазим тир вири тадаракралди таъмин я, патарив гвай чаярни къулайдаказ түкъурнава.

Шад мярекатдин иштиракчирихъ элкъвена рахай Дагъустандин Кыл В. Васильева, образованиди инсандин умурда къугъзвайз роль важиблуди тирди къейд авуналди, Чирвилерин югъ тебрикна.

- Къе чна квехъ галаз санал 800 аялдиз чаяр авай цийи мектеб ачухаза. И деекъвайра образованидин мад 4 идара - мадни сад Каспийскда, гъакнни Кумтор-къала райондин Коркмаскъалада, Кыб-лепатан Сухокумскда, Бабаорт райондин Новокареда ачухаза. Школаяр эцигунин къвалахар тешкилай ва абур къилиз акудай вири ксариз, муаллимрин колективиз ва диде-бубайрин комитетримиз и мярекат халис сувариз элкъурунай сагърай лугъуз кланзана. И школа ачухуни шегъердин амай школайрилай пар алуудиз къумекда. Ам чирвилер гудай цийи таъватралди, предметтрай кабинетралди таъмин я. Чи аялри хъсан образование къачун патал чна инлай къулухъни шартлар тешкилда, - къейдна субъектдин къили.

Владимир Васильев чи республика-

да агалкъунралди къилиз акуудзавай “100 школа” ва “150 школа” проектийни, абурун бинедаллаз виликдай пландик кутур 250-дан чадал 334 школа ремонт-навайдакайни рахана. Ада къейд авурувал, къилие тухузай къвалахар чин лайихлу пайни кутур мергъяматлу ксар майдандиз экъечуни хъсан нетижаяр къазанмишиз къумекна. Школа гъихътинди хъайитла, хурун, райондин ва республикадин агъалийрин гележегени гъяхътинди жеда лагъай фикир рајжна региондин Къили.

Республикада хъсан патахъ хъанвай дегишилерикий рахадайла, Владимир Васильева алай вахтуңда школаяр лазим тир келунин вири пособийралди таъмин тирди, ЕГЭ-дай хъсан нетижаяр къазанмишиз алакънавайди, региондин яргъал тир районна образованидин ери хъсанарунин мураддалди Дагъустан, улькведа сифегъанбурун жергедай яз, “Хурун (земский) муаллим” проект умурьздиз ке-чирмушнив эгечнавайдини къейдна.

Школайра келзайвай аялрихъ агалкъунар хъана къанивилин келимаяр лагъайдалай къулухъ Дагъустандин Кыли чи аялриз гъам хъуре, гъам посёлода, гъамни меркезда чирвилер къачун патал сад хътиң мумкинвилер яратмишун патал вири шартлар тешкилдайдахъ инанмишарна.

Къватлар хъанвайбуруз шегъер патал лишанлу и югъ Каспийскдин мэр Мегъамед Абдулаевани тебрикна.

- Къе Каспийскда 16 айзурдалай виниз аялар партайрихъ ацуқъда. Цийиз ачухазавай мектебдиз 830, гъа гысадбай яз 1-классдиз физвай 280 аял къабулнава. Образованидин къурулуш виликтухун - им шегъерди Дагъустандин ва Россиядин гележегдик кутазвай пай я, - къейдна ада.

Шад мярекатдилай къулухъ В. Васильев школадин дараматриз тамашна, сифте яз школадиз атанвайбурун тарсусу

нифена, аялрихъ галаз рахана, гележегда абуруз гъыхътин пешейрин иесияр жез кланзаватла хабарар къуна, келунра агалкъунар хъун алхишина.

* * *

Каспийскдин 12-нумрадин юкъван школа ачухуниз талукъарнавай шад мярекатда РД-дин Гъкуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова, Дагъустандин ЖКХ-дин ва эцигунрин министр Малик Баглиева, Каспийскдин администрациядин къилин садлайтый заместитель Загъирбек Тайбова, ше-гъердин образованидин управленидин векилри ва масабуру иштиракна. Цийи школадин дарамат ачухун лишанламиш завай яру лент атлун А. Къарибовал ихтибарна.

Омарован куьчеда цийи школа эцигунин лазимвал фадлай авай. Келунин и идаради шегъердин 3 сменада къвалахуниз мажбур хъанвай амай школайрилай пар алууда.

- Цийи йар са школа чи саналди тир еке агалкъун ва гележегдик еке пай кутун я. Бес къенин аялар чи республикадин гележедин агъалияр я эхир, абурун гульбъунин гъар са несилидз хъсан образование гун чи къилин везифайрик акатзава. За квездышанлу и вакъниа рикъин сидкъидай тебрикза ва келунин цийи йисуз квехъ агалкъунар хъана къанзана, - лагъана, къватлар хъанвайбурухъ элкъвена, А. Къарибова.

Лишанлу вакъниа Загъирбек Тайбовани тебрикна. Са йисуз шегъерда цийи къве школа ва аялрин баҳча ачухун шегъердиз ва агъалийриз еке савкъат тирди, цийи идаради 500-далай виниз аялриз чирвилер къачудай мумкинвал гузвайди къейдна.

Чирвилерин йикъваз талукъарнавай концертди къватлар хъанвайбурун гульбъулар мадни хажна.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Интербригададин женгинин рехъ

Чакадал фидалди рекъера гъалтай вири хуъера чи отряд агъалийри гзаф хушдиз ва рикъял къвездвай алхишириди къабулиз хъана. Диндихъ инанмишбуру, чун сағъ-саламатдиз элкъвена хтун патал, Аллагъадиз дуяяр авуна. Хаджалмахи хуъре чи отряддик гъана арадал гъанвай 30 касдикай ибарат десте акахъ хъувуна. Абурув чин транспортдин тақъатарни гвай.

► 3

ИРС

Шарвили ва Ярагъ Мегъамед

Соъратлида Мегъамед Ярагъвидин сурал-зияратдал финни фадлай руъядинни азадвилин къетлен сувариз элкъвена. Анизи са аварвияр ваъ, вири миллетрин векилар физва. За къатлайвал, са динэгълияр ваъ, руъядин чеҳивилихъ, инсандин къуватрихъ инанмиш вирибур физва.

► 4

ТАРИХ

Ахцегъар патал ягъунар

Яшлубурун ихтилатрай малум тирвал, Шамил Ахцегъиз физвай рекъе гъалтзавай къван вири хуъерин агъалийри, рекъин къерехра ақвазна, къвалерин къаварал, къакъанда авай чкайрал акахна, ван алаз зикир авуналди, къаршиламишавай. Имамни лезгийрив чеҳи гъурметдивди эгечзавай.

► 5

ТУРИЗМ

Ачух цавун къаник квай музей

Гъамамрилай са километрдин агъадихъ “Женияр” тъвар алай курортдин ча гала. Ина чипин къатарай инсандин хийр авай кудай ятар ақатзава. Абурукай сад куплодин яд я. Химический составел гъалтайлар, и яд гидрокарбонатно-хлоридно-натриевый группадик ақатзава...

► 7

САГЪЛАМВАЛ

Мурадар умурьдин маъсадариз элкъуриз

Яшариз жеъил ятланни, Фезилагъ Великанов хейлин агалкъунрин саъбиб я. Къипди къаҷуртла, ам илимдин изобретенийин рекъял “Архимед” тъвар алай конкурсдин лауреат, международный къве илимдин ахтармишунин резгъбер я.

► 8

ЮБИЛЕЙ

Аршарихъди рекъера...

Адан къелемдикай 200-лай виниз илимдин къвалахар (макъалайар, тезисар, монографияр), шиуринни гъикаятдин чеҳи ктабар (лезги ва урус чаларал) хкатнава. Гила ам 80 йисан яшарив агақнава, яни фейи рекъиз вил ядай, вуч цана, вуч битмишарнама, несириз вуч тазвамла, веревирддай вахтни алуънава.

► 10

Дагъустандын Россиядин Федеральны антимонопольный күллүгүндөн руководитель Игорь Артемьев мұғыманвиле хъана. 3-сентябрдиз адах галас республикадин Кыл Владимир Васильев гүрүшмиш хъана. Идан гъакъиндай чи газетдиз РД-дин Кылиниң ва Гъукуматдин Администрациядидин пресс-къуллугъди хабар гана.

Нетижаяр хъсанбур я

Дагъустандын чилел мұғыман төбик авуналди, Владимир Васильева хъсан нетижаяр арадал гъанвай саналди тир ківалах туҳнай адас сағърай лагъана.

“Дагъустандыз пешекаррин са десте реңкे тунай күн пара къадар сағърай. Идараз республикада гъалар виле акъадайвал дегишардай мүмкинвал гана. Дагъустандын тарихда сифте яз чина, чуру ниятар аваз, гаф-чал сад авунвай дестейриз талукъ деполяр къарагъзарис ва бюджетдиз къвезэй пулдин тақыттарин къадар артухариз алакъна. Месела, са мұкъуз та-

нунсузвилериз рехъ гүнин къадар күр регъбервилек кваз 70 процентдин ағыз аватна. ФАС-да ківалажазавай 15 йисан девирда заз ихтиң рекъемар и чавалди гыч садрани акурди туш. Ихтиң дережайриз агақын патал, гъелбетда, коррупциядиз акси, къуватдин къурулушрих галас алакъалу ва экономикадиз талукъ чехи серенжемар кылие тухвана. ФАС-дин рекъяй ина вилекдай аваз хъайи гъалар явашиш арадай ақыдзаза. Им хъсан кар я”.

Россиядин ФАС-ди, сад-садаҳъ галас алакъалу чи вири къурулушри тухвай ківаладин нетижада чалай здравоохраненида ва рекъерин майишатда, чуру ниятар аваз, гаф-чал сад авунвай дестейриз талукъ деполяр къарагъзарис ва бюджетдиз къвезэй пулдин тақыттарин къадар артухариз алакъна. Месела, са мұкъуз та-

лукъ торгар кылие тухудай чавуз 500 миллион тақыттар къенятна. Нетижада чалай, гъа гысадбай күр ведомстводин ківаладин нетижаданы, алай йисуз целид таъминарун патал 1,7 миллиард манат пулдин тақыттар чара ийиз алакъна. И ківалади хъсан нетижани гүзва, - 500 ағызур кас ағылайири йисан эхирра цин ери хаж ва адап къадар артух хъянвайди гъиссда. Күр ведомстводи тухузвай ківалах чун патал важиблуди я”, - къейнда Владимир Васильева.

Вичин патай яз, Игорь Артемьев амал-марайвал, ам кылие авай къуллугъ ФАС-диз ва адах галас алакъалу хилериз талукъ месәләйрай республикадиз күмек гүз ва чара-сузвал арадал атап дүшүшүшра месәләйр гъялун патал пешекарар ракъуриз гъазур я.

Гүрүшшада санал ківалахунин маса терефриз, гъакын РФ-дин ФАС-дини РД-дин Гъукуматди виликдай күтүннавай икъардин серъятра аваз серенжемар кылиз ақыдунн талукъ ва са жерге маса месәләйрн ве-ревирдна.

Гүрүшшада РД-дин Гъукуматдин Предсе-датель Артем Здуновани иштиракна.

РФ-дин ФАС-дин руководителдихъ галас кылие фейи гүрүшшайк гегеншада “Лезги газетдин” сайтдай көлиз жеда.

Хъайи къуллугъчийриз хажнавай мемориалдалада цүквер эңгина. И юкъуз тъақ РД-дин жегылприн кратин рекъяй министерстводи ма-хачъала шегъердин спортдин, туризмдин жегылприн кратин рекъяй комитетди “Жегыллар террордиз акси я” акцияни тешкилнавай. И мярекатни меркездин майдандан кылие фена. Студентри, волонтерри ва жегылприн организацийн активистри, жергейра ақывазна, “Террордиз - вай” гафар арадал гъана ва ғавуз, террористрин төрекатрик телефон хъайи инсанар рикъел хүн яз, шарар ахъайна.

Идах галас сад хъиз, уруссин драмтеатрдин дараматдин къаншарда шикилар чуғунай аялрин конкурс тешкилнавай. Театрдин майдандин вилик, 1999-йисуз Ватан хөвий ксарин иштираквални аваз, концерттүү кылие фена.

Акси мярекат

Дагъларин уылкедин меркезда терроризмдиз акси женгина рейсадвилин йикъяз та-лукъарнавай мярекат кылие фена. Ана Дагъустандын Республикадин Кыл Владимир Васильева, РД-дин Гъукуматдин членри, къайда-яр хъядай органрин къуллугъчийри, же-гылприн тешкилатрин векилри ва масабуру иштиракна. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Кылиниң ва Гъукуматдин администрациядидин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекаттив эгечідалди вилик ківат! хъан-вайбуру къайдаяр хъядай органрин телефон.

“Образованидин шегъер” форумдин серъятра аваз ачук образованидин фикирар, идеяяр менфятлудаказ уймуырдиз кечирмишун патал сада-са-да兹 чин тәжриба чирдай Междунородный выставка кылие фена. Идан гъакъиндай Россиядин СМИ-ри хабар гүзва.

Рахуна ОАЭ-дин образованидин ми-нистрдин советник, доктор Фейсал Аль Бакари, Мукъват тир Рагъэкъеңдай пата виридалайни чехи гуманитарный выставкадин ва DINAD конференциядидин исполнительный директор, доктор Абдулсалам Альмаданиди, ООН-дин ва Жене-

вада Средиземный гъульын государствоирин Парламентдин Ассоциациядидин патав гый международный маса ассоци-ацийнин гъамишалу гекил Герхард Путман-Крамериди ва масабуру иштиракна.

Дагъустандын илимдин проектдиз ОАЭ-дин образованидин министерстводин векилри фикир гана ва араб-рин терефдин теклифдади ОАЭ-дин минобрнауқадин векилар патал проектдин кыил-дин презентация тешкилна.

Доктор Абдулсалам Альманахида къведай йисуз DINAD-дин выставкада иштиракун патал Дагъустандай тир про-ект - Просвещенидин “Люминарий” Цен-трайриз теклифнава.

ОАЭ-дин образованидин министер-стводин делегацияди Ахчегъерин райондин Хурургын хүрье авай сад лагъай цен-трайдиз мұғыманвилиз атунин патахъай “Люминарий” проектдин руководителдин теклиф къабулна, гыса вахтунда абуру чеб Дагъустан Республикадин таңыш жеда лагъана.

Карчилиниң гъалара

Дагъустан Республикадин сад лагъай вице-премьер Гъажимегъамед Гъульсейнов Дагъустандын “EcoEnergy”-дин компаниядихъ галас санал “Роснано” компаниядидин векилрихъ галас гүрүшшиш хъана. Идан гъакъиндай чи газетдиз РД-дин Кылиниң ва Гъукуматдин Администрациядидин пресс-къуллугъди хабар гана.

Карчилиниң гүрүшшдин форматда иштиракчийри государстводин ашкыламишада серенжемирин ва республика-да виниз тир технологиядирин производ-ствояр чкадал хүннин серъятра аваз Дагъустан Республикада арада хъвен хъийизвай энергиядин чешмәяр вилик тухунин месәләйр веревирдна.

Кылди къачуртла, арадал хъвен хъийизвай “Самурдин энергетикадин классстердин” комплексный проект уймуырдиз кечирмишун патал “Роснано” галас санал ківаладай жуъре-ба-жууре вариантириз галай-галайвал килинга.

Гъажимегъамед Гъульсейнова хабар гайивал, регионди Дагъустанда виниз

тири технологиядидин проектар майдандыз ақыдуннин мураддалди кар алай компанійрихъ галас санал ківаладай жуъре-ба-жууре вариантириз галай-галайвал килинга.

Бажарагълу аялар патал

Дербент шегъерда виликан детдомдин чкадал бажарагъ авай аялар патал алай аямдин истемишишрихъ галас къадай цийи жуъредин школа тешкилун фикирдиз къачунва. Идан гъакъиндай шегъердин администрациядидин пресс-къуллугъди хабар гана.

“3-сентябрдиз Дербент шегъердин кыл Хизри Абакаров ва меръяматлувиллин “Иман” фондунин кыл Фироза Керимова Дербентдин виликан детдомдин дарамат алаз хъайи, саки 3 ағызур квадратный метрдин майдан къунвай мулкунн килигна. Виликан детдомдин чкадал бажарагълу аялар патал инновационный школа пайда жеда”, лугъузва малumatda.

Къейдзаявал, са шумуд йисуз кардик квачиз хъайи дарамат, санлай къачурла, са ақын пис гъалда авач.

“2017-йисуз детдомда 15 касди тербия къачузтай, абуру Избербашдин детдом-диз хутахна. Алай вахтунда виликан детдомдин дараматда хизанар түкүрүнүз күмекдай республикадин центр бинеламиш хъана. Буш хъанвай дараматда 14 касди ківалажазава. Идалайни гъейри, вакран къене абурун патав күмек клан къвевзайди анжас са вад кас къван я”, - баян гана администрациядай.

Ф.Керимовадин гафаралди, Дербент-да аялриз чин бажарагъ ачухардай мумкинвал гудай маҳсус централай авач. Ина бажарагълу аялар патал чешнелу школа тешкилунин, абуруз ерилу, газа терефрин чирвилер къачудай мумкинвал гузай макан арадал гъунин месәләйр веревирдзаза. Гележегда ахътин аялриз вузра чирвилер къачунин ва ківалахал ақвазузунин месәләйр күмек гуда.

1999

Бандитрин дестеяр чукурайдалай инихъ - 20 йис

2019

Интербригададин женгинин рехъ

(Ктабдай чукар)

Хабар гузва!

Оперативный штабдин начальникдиз: 1999-йисан августдин 2-10-ийкъара Чечен Республикадин сергъятдилай Дагъустандин Цумада ва Ботлих районзин бандитрин международный клеретлар чапхунчилелди тъхъуниди, республикада арадал атай вакъирихъ галаз алакъалу яз, чна кыле тухвай кратин гъакъиндай хабар гузва!

И икъара Махачъала шеъзердин администрациядин аппаратдин вири къуллугъчирни ва районрин муниципальный идарайрин работникин суткадин кылий-кылиз, ял ягъун авачиз, квалахна. И кардиз абур садани мажбуравачир.

Телевиденидай хабар гайдалай къулухъ шеъзердин администрациядин неинки меркездай, гъакъларинай, бандитриз акси женгиниз чеб тухун тълабзывай арзаяр газ, цудралди инсанар атана.

Лагъана кланда, икъара шеъзердин миграциядин в социальный хилерин вири къуллугъчирни, са жуурединни кичевал ва инжилувал авачиз, квалахна. Абурун күмекданди женгер кылы физый районрай катна антавай 10 агъзур касдив алакъалу яз, чна кылем жедай чакъиралди таъминара.

10-августдин шеъзер хунын (самооборонадин) отряддиз гульгуллувилелди къейбурун къадар 2 агъурдалай алатна.

Самооборонадин дестеяр из гульгуллубур кхинин везифаяр хиве тур шеъзердин административно-правовой управленидин къуллугъчирни тир М-3.Жамалудинова, З.Мутаева, Ш.Абдулсамадова, А.Нурмегъамедова, Т.Мегъамедова суткадин кылий-кылиз чин чакъирал квалахна. И кардиз самооборонадин дестеяр из къеве кланзывай вирибурун игтияжар таъминардай мумкинвал гана.

Дагъустанда ва гъакъл Россиядин Федерациядин ополченидин ва самооборонадин дестеяр из гъакъиндай къабулнавай маҳсус законар ва я къараар алакъалу яз чиниз Россиядин Федерациядин маса субъектрай - шеъзерайнай районрай атай касни къабулна. Икъл 10-августдин шеъзердин самооборонадин отряда РФ-дин маса субъектрай антавай 17 кас авай: 2 кас - студентар - Москвадай, 5 кас - Татарстандай, 3 - Нижний Тагилдай ва Свердловскдай, 2 - Волгограддай, 3 - Астрахандай, 2 - Тюмендай ва Омский областдай атайдар.

Ставрополдин крайда яшамиш жезвай дагъустанвийрин саналди тир тълабуниз килигна, кылдин рота тешкилна ва абур Кыблепатан Сухокумскдин Коучейдин патарив герек чакъирал эцигна. Рота тамамвилелди Акуша ва Леваша районрай тир алакъалиркай ибарат хъанвай.

Оперативный штабда къабулнавай къараардал асаслу яз, 10-августдин ифзиз, 11-августдин пакамлди, Ботлих ва Цумада районра женгер кылы

физвой чкадиз Интербригададин 350 женчиликай ибарат сад авунвай отряд ва чкадин алъалийиз күмек патал гуманитарный сүрсетар рекье тұна.

И четин ва лап важибу месала гъялунинг шеъзердин администрациядин саки вири руководителри чин лайиху пай кутуна. Абурун жергеда шеъзердин администрациядин кылип патав гвай консультативный советдин член Х.М.Хасбулатов, ветеранрин гъерекатдин кыил И.Далгатов, Дагъустандин чкадин властри Союздин исполнительный директор Г.А.Балатов ва масабур авай.

Вахтъикван кыт тиртлани, 350 женчиликай ибарат сад авунвай отряд тешкилунин ва герек чкадал рекье тунин ківалаш хъсандиз кыле фена. 11-августдин пакамахъ Интербригададин отряд женгинин гъерекатрик экечиз гъазур тир. И кар Дагъустандин ва гъакъл Вириоссиядин патриотри, сад хъиз, вилив хъзвай. И кардиз, мумкин я, вири планетади дикъет гузай.

Интербригададин женгичияр чкадив алакъалу яз сифте деңкъайрилай женгерик экечиз гъазур тир. Махачъаладай экъечидайла, газа шеъзерэльйирин ва ополченцийрин тълабунанди чи сад авунвай отряддиз Интербригададин тъвар гана. И

тъвар вирибуруз хуш хъана. Гыкъл хъи, Ватандиз залан алъавазай вири дульшыра дагъвийри, сад хъана, са пайдахдик кваз, са хизанди хъиз, Ватандин азадвал патал женгер чукурди я, и сефердан гъакъл хъана.

Чкадал фидалди рекъера гъалтай вири хъурера чи отряд алъалийи газа шудиз ва рикъяй къвезвай алхиширвиди къабулзиз хъана. Диндиҳ инаншишбуру, чун сагъ-саламатдиз элъкъвена хтун патал, Аллагъадиз дульяр авуна. Хаджалмахи хъуре чи отряддик гъана арадал гъанвай 30 касдикай ибарат десте аках хъувуна. Абурун чин транспортдин такъатарни гвай.

Сад авунвай отряд алакъалу яз тегъерда арадал атанавай.

МИЛЛЕТДАЛ ГЪАЛТАЙЛА:

даргияр - 170 кас,
аварап - 54 кас,
лэзгияр - 39 кас,
яхулар - 27 кас,
къумукъар - 20 кас,
урусар - 5 кас,
табасаранвияр - 5 кас,
азербайжанвияр - 3 кас,
ногъайвияр - 2 кас,
рутувияр - 2 кас,
татар - 3 кас,
маса миллетрикай - 18 кас.

КЪУЛЛУГЪДИН ЖИГЬЕТДАЙ:

муниципалитеттин идарайрин руководителар - 49 кас,
бизнесменар ва карчияр - 74 кас,
klealah тийизвайбур - 59 кас,
фермерар ва рабочияр - 43 кас,
къуватдихъ галаз алакъалу къурлушин работникар - 18 кас,
шымдин идарайрин руководителар - 7 кас,
маса хилерин къуллугъчияр - 78 кас.

Ибурук 7 кас РД-дин Халқъдин Собранидин депутатар, районринни шеъзеррин ва хъурерин субъекттин депутатар - 19 кас, Европадин ва дульнидин чемпионар - 4 кас, спортдин международный классдин мастерар - 4 кас, Россиядин спортдин мастерар - 19 кас, спортдин мастервиле кандидатар - 4 кас, разрядникар - 49 кас, Афганистанда женг чукурбурукай - 31 кас, маса журабежа журе вакъирайра иштиракай 7 кас квай.

Душмандин акси женгер чукурвайла, чкадал фенвай отряддин членар - женгичияр тъларларди, автотранспорт ремонт ийиз ва бензиндалди таъминариз, чкадал ял ядай шартлар яратмишиз, чиз чкадин алъалийи ва администрациядин руководителри күмек гана. Абурун Хунзах райондин кыил А.Г.Омаров, Цумада райондин кыил А.С.Абдуразакьев, Ботлих райондин прокурор И.Ш.Къурбанов ва хейлин школайринни аялрин баҳчайрин руководителар, хъурерин алакъалиркай квай...

(КъатI ама)

Инсафсуз дяве

*Терроризмдиз акси женгина
рейсадвилин юғъ*

Нариман ИБРАГЫМОВ

Гъар йисан 3-сентябрдиз Россия-даттерроризмдиз акси женгина рейсадвилин юғъ къейдиз. Рикъел хъудай и юғъ федеральный зақондин бинедаллас 2005-йисуз тайнарны. Идахъ вичин бинени авай. Беслан. Дұньяндин газа халқъарин рикъелай аллаттийизвай инсафсуз альват, террористрин тъверекат.

Ихътин мусибат рикъелай аллатдани мегер? Ағзурралди инсанрин рикъел къарсатмай зулум. 2004-йисан 1-сентябрь. Вири улькведа хъиз, Бесландин диде-бубаяр, аялар, образованидин къуллугъчи-яр суварик квайди хъиз авай. Виридан гульгульар шад тир. Амма абур тъич ахварайн таквадай хътин мусибатдик акатна. Боевики-терро-ристри шеъзердин 1-нүмрадин юртван школа ва ана авай са ағзурдалай газа муаллимар, аялар, диде-бубаяр залуквиле къуна. Инсанар къве суткадилай виниз есирвиле тұна ва залукар тир итимар яғыз къена. Амайбуруз я яд, я фу, я медицинадин күмек ганац. 3-сентябрдиз школада хъиткъинардай шейэр кардик кутуна ва вишералди инсанар телефон хъана. Ихътин зулуматдин вагъшивал Россиядя гъеле хъанвайди тушир. Ида неинки чи, гъакъл дұньяндин газа халқъарни ажыламишней.

И вагъшивал, инсанриз авур къастар ва терроризмдихъ галаз женг чукурин карда вири халқъари чин къуватар сад авун лазим тириди фикирда аваз, Россиядин Федерациядин Госдумади 2005-йисан 6-июлдиз 3-сентябрь. Терро-ристризмдиз акси женгина рейсадвилин юғъ яз тайнарнавайдакай малумарнай.

Лугъун лазим я хъи, Бесланда гъар йисуз 1-3-сентябрдин икъара яс чукурвазва ва аяларни школадиз финикай алъавазарзана. Шеъзерда рагмет хъайибур рикъел хидай, абурун тъварцихъ дуыа ийидай, шемер къукъурдай мярекаттар ту-хузва. Аялри қавуз 334 шар - телефон хъайииндердай къадарда аваз - ахъайзала. Ахпа ясдин мярекатдин иштиракчири къейи залукрин, милиционеррин сурарал қуқвер эцигзана.

Террор вучтн завал ятла, Дагъларин улькведен халқъаризи чизва ва аквазва. Эхиримжи йисара Махачъала, Хасавюртда, Каспийсқда, Къизлярда, Буйнаксқда, Дербентда, Белижда, са шумуд райондани боевики, террористри гъикъван хъиткъинарунар авунатла, гъикъван полицейсқияр, ислягъ инсанар телефон хъанатла, республикадиз гъикъван зиян гузватла, тайин я. Гъукумдин къильевайбуру, къайдаяр хъудай органы терро-ристидихъ, экстремизмдихъ галаз женг чукурвазва ва абурун тъверекатарни лап тымил хъанва. Амма ил жаңа секта 15-январдиз Кениядин меркез Найробида мугъманханадин патав, 17-январдиз Колумбиядин меркез Боготада полициядин кадетрин школада, 14-февралдиз Индиядин Джамму штатда, 1-мартидиз Сомалидин меркез Могадишо ресторана, мугъманхана, тұквениар авай күчеда, 15-мартдиз Цийи Зеландияда къве мискинда хъиткъинардай шейэр кардик кутуна, автомашинара ва террористри чипи чеб хъиткъинарна, 200 къена, 300-дал къван хирер хъана.

Са раҳунни алач, терракти, ягъун-къинири инсандин психологиядиз, руғъдиз, къанажагъдиз чуру патахътай таъсирзана, ам бушарзана, адад умудар квадарзана. Террор вири дульниядиз қланва. Ис-ламдин ульквеяр къачуртлани, хашпара диндиз къуллугъзазай ульквеирикай рахайтлани, террористри чин чуру, чиркин ниятар халқъарал илиттүн, чин къуват къалурун патал газа халдарда инсанар телефон жедай серенжемар кыле тухузва.

Вуч лугъун, алайди пары мұракаб макъам я. Са ғавузни чун кисна, гъилер авадарна, мус ва гъина хъиткъинарда лугъуз, вил алаа ақвазун лазим туш. Терро-ристидихъ галаз женг чукурин карда вирида къети рейтингде заседание кыле тухвана. Аналья-

лай кылип месәләни властдин талукъ органын руководителри республикадин мулкунал алай образованындын идарай террористрин гъужумрикай хунын карда истемишунар кылиз акъудазавай гъалдал гүзчивал тухункай тир. РД-дин Кылип образованындин идарайин хатасузвал хуныз датланған фикир гузва ва и кар талукъ вири къуллугъчиривай истемишиза. Советшанидал малумарайвал, образованын 97 процент идарайрихъ хатасузилин рекъя паспортар ава, яни абу терактикай хуъдай серенжемар къабулнава.

Владимир Васильева хатасузвилин паспортар гъеле түккүр та-вунвай Гергебил, Къумтуркъала, Унцукул районин ва Бектадин участокдин руководителар чуру гъалдан тады гъалда арадай акъудун патал тағыкимарна. Ада къейд авурвал, бязи школайра тады гъалда полициядиз эвердай кнокпаяр эцигнавач, Росгвардиядин къуллугъчийри школайрал къаравулвал чуғазва, видеокамераяр эцигнавач, школайрин къенепатаз вуж хъайтлани физва. Ихътин гъалар арадай акъудай мумкинвилер жағурун лазим я.

Терроризмдин тъверекат вири дульниядай давам жезва. Халқъар къурхулувипик, абурук кичи кутуни идеологиядиз къуллугъзазайбуру чин эмиссарар къуд патахъ рекъе та-вазва. Террористри гъич фикирдиз гъиз тежедай хътин вагъшивилеризни рехъ гузва. Икъл 2018-йисуз Сомалида, Иранда, Афганистанда, Пакистана, Сирияда, Индияда, Эфиопияда, Францияда, Нигерияда, Иракда, Англияда, Ливияда ва маса ульквейрани цудралди терактар авуна. Нетижада са ағзурдалай виниз ислягъ инсанар къирмишна.

Гъильевай йисни секинди я лугъуз жедач. 15-январдиз Кениядин меркез Найробида мугъманханадин патав, 17-январдиз Колумбиядин меркез Боготада полициядин кадетрин школада, 14-февралдиз Индиядин Джамму штатда, 1-мартидиз Сомалидин меркез Могадишо ресторана, мугъманхана, тұквениар авай күчеда, 15-мартдиз Цийи Зеландияда къве мискинда хъиткъинардай шейэр кардик кутуна, автомашинара ва террористри чипи чеб хъиткъинарна, 200 къена, 300-дал къван хирер хъана.

Са раҳунни алач, терракти, ягъун-къинири инсандин психологиядиз, руғъдиз, къанажагъдиз чуру патахътай таъсирзана, ам бушарзана, адад умудар квадарзана. Террор вири дульниядиз қланва. Ис-ламдин ульквеяр къачуртлани, хашпара диндиз къуллугъзазай ульквеирикай рахайтлани, террористри чин чуру, чиркин ниятар халқъарал илиттүн, чин къуват къалурун патал газа халдарда инсанар телефон жедай серенжемар кыле тухузва.

Вуч лугъун, алайди пары мұракаб макъам я. Са ғавузни чун кисна, гъилер авадарна, мус ва гъина хъиткъинарда лугъуз, вил алаа ақвазун лазим туш. Терро-ристидихъ галаз женг чукурин карда вирида къети рейтингде заседание кыле тухвана. Аналья-

Шарвили ва Ярагъ Мегъамед

Эпосдин игитвилерилай - гъакъикъи игитвилерал...

Мердали ЖАЛИЛОВ

“Шарвили” эпос халкъдин арада машгүр авунин асул метлебдикай раҳуналди, адан суварин руъядин дигар арадал гъайи арифдар Ағъед Гъажимуродович Ағъаев “Шарвили” эпосдин игитвилерилай гъакъикъи игитвилерал элячун герек тирдакай лагъанай. Эпосдин игитвал-халкъдин хиялра, умудра арадал гъанвай фикир-идея ятла, гъакъикъи игитвал гъакъикъи краалди, умумурда къаҷузвай камаралди, къетен агалкунрапди къалурун лазим я. Ихтиин краиз умумурда чка гъамиша авайдини къейднава.

Гъакъикъатдани, эпос арадал гъана асирап алатнава. Гъар са девирди адак вичин дегишвилерни, аловаряни кухтуна. И кар инлай къулухъни давам жеда. Игитвилерика халкъдин манияр, махар, мифар яратмишунни садрани акъалтда.

Гъа ихтиин камариқай сад, зи фикирдадли, къенин аямда писатель Гъаким Къурбана къиенвай “Яру Ярагъ” романни я. Ам чехи эпический эсер, виче халкъдин тариҳдин лап вајиблу чинар ачунавай, къетен инсанрин къетен агалкунрикай субъетзвай эсер я. Къилин игит, вичин вири умумур: чирвилер, алакунар, мал-девлет, инанишишвилер халкъдин ва ватандин азадвал хунийн женгериз бахшнавай къетен инсан, гъакъикъи къагъриман, вичин вахтунин (XIX асир) шайхдин, муршуддин дережайрив агакъай шаир, философ, алим, дагъвийрин азадвилин женгерин руъйни рөгъбер хайи кас - Ярагъ Мегъамед я.

Эхъ, Шарвили - эпосдин игит, Мегъамед - романдин къилин игитрикай сад. Сад, гъакъикъатда хайиди тирни лугъуз, суалар арадал гъизвайди; мулькуди - вич хайи, къеи вахтарни, чаярни чизвай тариҳдин векил, лезги хва, Ярагъви. Амма гъикъван абур чеб чипиз мукъва ва ухшар я!

Чна тъвар къунвай романдикай, адан цийи-виликай ва къетенвилерикай геъенш материал газетда ганай. Адалай гульгульни Ярагъ Мегъамеда чи халкъдиз тунвай ирсникий, адан вязерикай - насиғъатрикай (весийрикай) къхена. И къве материалди зун а фикирдад гъана хъи, романдин игитни эпосдин игит къедни чи халкъдин руъядин деринар, къаңажагъдин жанлувал, фагъум-фикирдин паквал, гъаҳъунин реккье чанни гуз гъазурвал лишланмишзавай къетен яржар я. Абуру садасад алова авунихъ галаз сад хъиз, сада-садан кар давамарзава. Сада - махарани мифра, гъакъикъатда жедай краанни вич къалур-заватла, Ярагъ Мегъамед гъакъикъи умумурдин игит я. Ада келзавайбурун патай шаклу суалар бажаъат арадал гъизва... Гъавиляй за абур сад-садав гекъигзава.

Зи фикирдадли, ихтиин гекъигуни эпосдин игит Шарвили хъайиди тирни, тушири, адак къенин аям патал вуч метлеб ава лугъудай хътин бинесуз суалар арадай акъуддай мумкинвал гуда.

Шарвилидин игитвилер вуч паталди тир? Адан насиғъатри (весийри) чаз вуч гузва? Хусуси умумур ада гъынк тешкилна? Вуч къватна? Вуч тухвана? Вуч туна?..

Гъа саягъда Ярагъ Мегъамедан гъакъин-дани суалар арадал къвезва. Вуч паталди ада вичин умумур серфна? Вичин къил худай, умумурдин йикъар, кефер чугъаз, къан къван къулайвилер вичиз түккүйриз жедай мумкинвилер авайтлани (бубайрилай агакъай ирс, девлетту чилер, мал-мұлк, къакъан дережайр...), Мегъамеда магърумвилеринни азабрин, акъалтлай кесибрин (вири девлетрилай гъил къачуна) рехъ хъяна, вични гъурбатда кечимиш хъана. Амма гъанани адан сур зияратдиз элкъвене!..

Анис инсанар руъядин къуватар къан, ниятрайни, краайни михын жез къан физва. Эпосда инсанар, чеб къеве гъатайла, Шарвилидин эвериз, Келез хивел фидайди хъиз...

Гила а кар вири халкъарин садвилинни шадвилин, багъривилинни устадвилин сувариз элкъвенва!..

Согъратлида Мегъамед Ярагъвидин сурал-зияратдал финни фадлай руъядинни азадвилин къетен сувариз элкъвенва. Анизи са аварвияр ваъ, вири миллетрин векилар физва. За къатлайвал, са динэгълияр ваъ, руъядин чехивилихъ, инсандин къуватрихъ инаниши вирибур физва. Къурледи, халкъар руъгъамишунин, къанажагъдиз мягъкем ва михын хуунин, пак ниятар гъалиб жедайдахъ инанишишвал артухарунин жигъетрай и къе образдии (къаматдини) сад хътина везифаир къилиз акъуддазава. Ярагъ Мегъамеда халкъдинни ватандин азадвал, аслу туширвал вири няметрилай, девлетрилай вине тұна: “Лукъвиле яшамиш жедалди, игитвиледи къиникъ хъсан я”, лагъана.

Шарвилидин рехъни, вири девлетрилайни, чандилайни гъил къачуна, күмек къан къан женинини туширни? Са тафават ава: Шарвилиди ватандал гъакъикъатда атай ягъийрилай (персар, арабар, румвияр, хазарар...) гъейри, тлебиатдин завалрихъ галазни (вацларихъ, гъульерихъ, селлерихъ, цаярихъ, иблисрихъни шейтланрихъ ва икмадини) женгер чугъазва. И карди ам махара, мифра жедай игитриз мукъва ийизва.

Мегер шейх Ярагъ Мегъамедан къамат махарин, мифрин игитриз мукъва тушни! Инсанар адан тъварцихъни ийизвай гъар са тлабунихъ, гузай садакъайрихъ, келзайвай дүйайрихъ къевелай инаниши я.

Лугъун мумкин я: Шарвили динэгъли тушир. Мегъамед - мискиндін имам, Аллагъдин чехивилихъ инаниши суфи, тариқатчи, Аллагъдин рекке вич тамамвиледи “Цуруриз” гъазур кас... За фикирзала, илимдани и кар къейднава (А.Ағъаев, М.Вагъабов, Ф.Вагъабова ва мсб) Шарвили лезгийри гъеле мусурманин дин къабулдалди халкъдин мифра, махара арадал атанвай игит я. Арабри чин дин гъайила, ам чинра регъятивиледи къабуллади туш. И карди чавай Шарвили къақыудай чка авач. Мусурманин дин къабулладалай къулухъни ватандинин инсандин азадвал хунийн месэла, гъд виликдай хъиз, хъидаказ амукуна. Гилани ам чи къилин месэла я.

Шарвилидин кар, виридалайни савадлу ва гужлу динэгъли ва гъа са чаваз адетдин инсанни яз, вичин вахтунда Ярагъ Мегъамеда къилиз акъудна.

За фикирзавайвал, я эпосда, я гила къиенвай эпический романдани къилин месэла дин машъурунинди туш. Месэла диндин күмек-далди (ам гъа чаван къилин идеология яз) халкъар сад-садав агудунин, миллетдилай, чаларилай, адетрилай аслу тушиз, ватан ва инсан азадвиле тунихъ, и кар патал халкъар женинин къарағаурунхъ галаз алакъалу тир. Дагъустандин, гъакъ Лезгистандин мулкарални дүйнядын чехи вири динар ала. Амма Ватан ва чи виридан азадвал хунын виризас сад тир месэла я. И кар чун инал раҳазвай эсерлери инаниши жедай тегъерда къалурнава. Гъавиляй Шарвили динэгъли тушир, я Мегъамед Ярагъви акъалтлай радикалист тир лугъунихъ, заз чиз, са метлебни авач. Ярагъ Мегъамед цийи девирдин ва цийи шартларин Шарвили тир лагъайлар, күсни ягъалмишвал жеда.

Чаз алай аямдин цийи Шарвилияр, цийи Ярагъ Мегъамедар - руъядиз, риклиз, гъилиз, намусдиз михын тир, чандилайни гъил къачуна, халкъдиз, ватандиз къулгүйиз гъазур рухвияр гөрек тирдакай гзаф раҳазва. Государстводин дережаданни и кар къетленди яз вилик эцигзава. Гъавиляй къиенин аямда “Шарвили” эпосдихъ, “Яру Ярагъ” романдихъ, халкъдин баркаллу тариҳдиз, къилдин касарин игитвилериз талукъ яз къизвай, сегънеда эцигзавай гъар са эсердихъ чехи метлеб ва иғтияжни ава. Гъаким Къурбанан роман гъа дережадинди я. Умудлу я, майдандиз мадни цийи эсерлар, цийи суварарни къведа. Шарвилийрип рехъ давам жеда...

Ирс

Эпосдикай фикирар Гъамиша жанлу Шарвили

Нариман МАМЕДОВ

Ахцегърин мугъманперес чили гъилай йисуз 20-сеферда “Шарвили” эпосдин суварин гзаф къадар мугъманар ва дустар къаршиламишна. Ам, гъакъикъатдани, Дағъустандин халкъарин садвилин чехи мярекатдиз элкъвенва. “Гъар йисуз лезгийрин игитвилин “Шарвили” эпосдин сувар къилем тухун - им гележедин несилприз веси я”, - лагъанай 2000-йисуз эпосдин сифте сувар ачухдайла адан къилин тамада Имам Яралея.

Гъа икъл суварин жадалди, игитвиледи къиникъ хъсан я”, лагъана.

дин ва гележедин вилик жавабдарвал артухарзава, эпосдин игитвилел чи икъярин игитвилел элячунин рехъ тайинарзава.

Къейд ийин: гъар йисуз “Шарвили” эпосдин суварин жуъреяр ва мана цийи, адан иштиракчийрин ва мугъманарин къадар лагъайтла, артух жезва. Цудралди дуствилин мұкъвери къадим Ахцегъар улкведин гъар жуъре пиперихъ галаз алакъалу ийизва.

Июкъуз суварин къайдада безетмишнавай Ахцегърин хурем инсанрин, вишералди мугъманрин ва аялрин шадвилин ванер жезва. Къуй чи халкъ садздавай ва тупламишавай Шарвилидин жанлу руъя асирра яшамиш хъурдай!

Шиназ САИД ЭФЕНДИ

(Ахцегъ Магъарам эфенидидиз чар)

Чар къхена, за саламар ракъузва пак мусурмандиз, Илимдин нур чуклурзавай а устаддиз, а султандиз.

Риқлин къеняй ийизва за адаз алхиши, хийир-дуъя, Лянетзава гъакъни даим и дүньядал нягъс шейтландиз.

Вич шем хъиз куз, амма нур гуз ава даим чи арифдар, Къуллугъ ийиз хайи элдиз, Сад Аллагъдиз, дин-имандиз.

Физва, камар къачуз, вилик, мариғатдин пак жигъиррай, Килиг тийиз вичин вилик акъатзавай хар-тұлғрандиз.

Саид лукъл я Сад Аллагъдин, гардан күрдәч маса касдиз, Ахцегъ Шаир, вунни мұттыльуғъ жез тахураид гъич инсандиз.

Ахцегъ МАГЪАРАМ ЭФЕНДИ

(Шиназ Саид эфенидидин чарчиз жаваб)

Азакъна ви чар, къелна за ам шаддаказ ва күбандиз, Саки цийи къуват баҳшна а ви чарчи сефил чандиз.

Шад хъана зи ярар-дустар, риқл пад хъана тақланбурун, Гъелбет, гзаф залан хъана а чар зи ягъи душманриз.

Мариғатдин сағыбидилай атай а чар, пак сақъат хъиз, Хъузва за, гъакъл мецел алас хийир-дуъя а инсандиз.

Дустунин чар, дустунин гаф багъя жеда дуст паталди, Зи дустунин чқадал къе чар атанава заз мугъмандиз.

Ахцегъ Шаир, ийифиз-юкъуз ая дуъя на Саидаз, Акси жемир гъич садрани дүньядал вун дин-имандиз.

Шириар тұрк Чалай лезги Чалаз элкъурайди - Азиз МИРЗЕБЕГОВ

Сулейман-Стальский райондин 90 йисаз

Саират АГЫМЕДПАШАЕВА

Азиз Ватан!

Къасумхуър, ви гъар са юғ...

Зегъмет чугъаз, вилик тухуз район чи.

Гъар са рекъяй аквазвайди гъунар я,

Азиз Ватан, гүзел район, макан чи.

Чирағъ вацлун юқвалив ала,

къечем хъиз,

Авазва вун, хилер гузай къелем хъиз,

Михы я вун, Шалбуз дагъдин

перем хъиз,

Азиз Ватан, гүзел район, макан чи.

Гъисабайта, арифдаррихъ сан авач,

Алцумайта, тарихидыхъ ви къан авач,

Узъуағъ я, ви хиве я къан авач...

Азиз Ватан, гүзел район, макан чи.

Шумудра вал душманри, къвез,

гүжумна -

Ви чилери “яру гъулер” күжумна...

Ви асилар къвазай туш къил ағыузна,

Азиз Ватан, гүзел район, макан чи.

Макан я вун хазинайрив ацланвай,

Алай йисуз Ахцегърин къеле эцигайдалай инихъ 180 йис тамам хъанва. Кавказдин дяведин женгерин шагыд хъай и къеле 1839-йисуз генерал Евгений Головина эцигней. Ам Урусатдин мулкарал алай вирдалайни къибли къеле яз гъисабаза. Мадни, ам тарихдин архитектурадин федеральний метлеб авай имарат я. Ахцегърин къеледин 180 йис тамам хъунин сергъятра аваз чна газет къелзайбуруз тарихчи Бедирхан Эскендерова Ахцегъар патал имам Шамилан муърудиннин Урусатдин пачагъдин къушунрин арада къиле фейи дяведин гъерекатрин тарихдикай къиенвай макъала теклифзава.

Бедирхан ЭСКЕНДЕРОВ

Имам Шамил ва лезгияр

Кавказдин дяведин тарихда имам Шамила лезгийриз анжах са сеферда эвер гана. Им 1837-йис тир. А чавуз генерал Федорин къушунри дагъийрин къуватар къулухди чукъвзвай. Имамди, пачагъдин къушунар масанин алуудин мургадалди лезгийриз, гъиле яракъ куна, къарагъунис эвер гана. Маса гафаралди лагъайтла, им къвед лагъай фронт ачхунин ташшургут тир.

Гъакъикатдани, къвед лагъай фронт кардик акатна. Федорин лагъайтла, Аваристандиз гъахун акъвазарунин ва къушунарни галаз Къубадин вилаетдиз рекье гъатунин буйругъ агакъна. Нетижада имамдиз ял ядай мумкинвал хъана. Идалай гъейри, Шамила лезгийриз эвер гай маса душушь малум туш.

най. Бегди имамдиз рекье тур кагъазда ихътин гафарни авай: “Агъалийриз вун чинизни атана къланзава”.

Яракълу къушунарни галаз имам Шамил Лезгистандин чилерал атай тек са сеферда урус аскерри къеъвалинин жуъртлувилин чешне къалурнай. Абурап императордин виро армияди дамахзавай. Къейд ийин хъи, лезги чилерал Урусатдин къушунри къиле тухай дяведин гъерекатар, сеънеламишна, са шумуд сеферда Санкт-Петербургдани къалурнай.

Имам къушунарни галаз Лезгистандиз атай чавуз ахцегъйри, “Шамил тимил къушунар галаз атана” лугъуз, гъайифар чугвазвай мани тукъурунай.

Ахцегъа авай къеледин къушун 237 тфенг гвай тамам тушир къве ротадикай, 27 аскерни 13 офицер авай артиллериядин дестедикай ибарат тир. 12-сентябрдиз абурап Мингрельский полкунин 1-батальондин 48 аскердикай-

чугвазвай ва къеледал гъужумзавай. И кар себеб яз абурукай гзафбур къена”.

Мадни, аль-Къарагъиди вичин “Барика ас-сүйф аль-джабалия фи бад аль-газават аш-шамилия” къвалада къизива: “Къушунар Ахцегъиз эвчайла, абуруз имам атунал шад тир, ам вилив хузвай чадин агъалияр акуна. Гъамта дишегъляирни, аяларни Шамил атунал шад тир”.

Яшлубурун ихтилатрай малум тирвал, Шамил Ахцегъиз физвай рекье гъалтзавай къван виро хуерьин агъалийри, рекъин къерехра акъвазна, къвалерин къаварал, къакъанда авай чайрал акъахна, ван алаz зикир авуналди, къаршиламишавай. Имамни лезгийриз чехи гъурметдивди этчизавай.

Гъажи Алиди (ам имамдин секретарь тир) хабар гузвязвал, Шамил Ахцегъиз 14 сентябрдиз нисинлай къулухъ агъакъна ва, чадин жемятдихъ элкъвена, икъ лагъана: “Къун викъегъ халкъ я. Шумуд сеферда къунне урушин иви экъична, шумудра къунне абурап алай партапар хтунна. Икъван чавалди ихътин дяведа къун къумекчи галачиз авай. Чир хъухъ, зун ва виро Дагъустан къун къумекчияр я. Къун рикъевай мурдар (авт. - урусар) акъудна, терг авуна къланда”.

Полковник Ротан журналда авай къейдерай ашкара жезвайвал, имам Шамил Ахцегъиз

Ахцегъар патал ягъунар

Ахцегърин къеле патал гъужумар. 1848-йис. Автор - Полидор Иванович Бабаев

Амма лезгийри имамдиз са шумуд сеферда эвер гана. 1842-йисуз лезгияр Шамилан къушунрик экечиз гъазур хъанвай ва абуру имам адан къушунрик къенкъевичи дестеяр Ричла хуъръу агакъзавай чавуз вилив хъенай. И делил Кавказдин дяведин тарих ахтармишай виро алимри тестикъарзава.

1844-йисуз лезгийри Илисудай тир Даниял бег имам Шамилан къушунрик экечунин кардани иштиракна. Кавказдин дяве къутъяр жедалди Даниял беган гъиле хъай търатл адав Ахцегъай тир Асвара вуганай. Гъа ийсан августдин ваца лезгийри имам Шамил адан къушунар Лучекрин хуъръу агакъзавай чавузни вилив хъенай.

1846-йисуз лезгийри нубатдин сеферда Шамилаз эвер гана. “Джаро-Белокандин окруждин, Нуходин ва Ахцегърин мугъажирин тълабуналди имам Шамил гъижрадин 1263-йисан шаевал вацран саласа юкъуз 12 агъзур аскердикай ибарат пияда ва атлу къушунарни галаз Илисудин округдиз рекье гъатна. Дяведиз рекье гъатзашибур Даниял бегдин къеъл къеъл хъанвай чавуз бегдин камаллу дидеди Шамилаз мукъеа жезвай къуль себеб яз дагъедин кукъвалай элячидай гирвеяр живеди къадайдакай лагъана. Шамил адан фикирдихъ галаз рази хъанай”. (Гъажи Али - имам Шамилан секретарь).

Шамил Ахцегъиз гъикл атанай?

1848-йисуз Шамил Ахцегъиз вич-вичелай атанач, а чавузни имамдиз лезгийри эвер гана. Ахцегъйри имамдин патав кесерлу алимрикай сад тир Мугъаммад Наби эфенди рекье тун. Ада Шамилаз икъ лагъанай: “Ша, имам. Чун виро ваз мутьуъзъ я. Чаз вун атана къланзава”.

Идалайни гъейри, Даниял бегди Шамилаз Ахцегърин ва маса округрин агъалийриз имамдин дестеярк экечиз къланзайдакай ва абуру чиниз атун теклифзавайдакай къье-

15-сентябрдиз экунахъ фад агакъна. Жуъреба-жуъре чешмейра къеънавайвал, имамдин къушунар 9-15 агъзур касдикай ибарат тир.

Гъужумрин эвел

15-сентябрь. Ахцегърин виц галай патахъяр мутьури гъварар, къласар къулунна гъазурнай варахъяна ва къеледин цлариз мукъва жез гатлунна. Югъди женг давам хъана. И юкъуз къеледин къушунрикай 20 кас телефон, 32-дал хирер хъана. Хирер хъанвайбурун арада полковник Ротни авай. Офицерринг советди цийи командир яз Мингрельский рота галаз хтанвай капитан Новоселов тайнарна. Дагъвирикай шумуд кас хкатнатла, садани гъисабнач.

Гъужумар 16-сентябрдизни давам хъана. Нисинин арада душушьшдай са агалькъун арадал атана: элкъуъна къеле къунвайбуру мортирадикай (дяведин яракъ) тъзурнай тупуни барутдин гъамбархана хъиткъинарна.

“400 путунив агакъна барут цауз акътана. Къеледин вилик экъис хъанвай вад лагъай пай (бастион) къандахадив агакъдалди михъиз барбатл хъана. Цлай ферер атана, хъалхъам акътана. И цлахъ галаз ала-къада авай къве казармани тахъай мисал хъана. Яракъар хуъзай къве жебеханани уцълена. Къеледин амай дараматрин цларин ферер атана, къавариз, даклариз зиянэр хъанвай. Къеледин цлай акътана на еке хъалхъамди къенепатаз гъахъун патал авай виро манийилер тергна”. (аль-Къарагъай). Нина Ротан рикъел хуънрай якъин жезвайвал, “къеледа авайбуру вирида чин эхир мукъва хъана лагъана фикрнавай. Кичевилин велвеладин, гъарай-эвердин нетижада капитан Новоселова къве аскерни яна къена...”. Амма... Аль-Къарагъиди къизвайвал, “Андидай тир Масигуллавалай гъейри, къеле къачуз мад садани тади къачунач”.

Гъажи Алидин фикирдади, мутьури чиб и къайдада тухун наибрин арада авай чинебан икъар тир. “Наибрис Шамил гъужумрин эвчайла, Ахцегъиз амукъункай киччизвай. Къеле къачуртла, Шамил ина гъакъикъадан амукъдайди якъин тир. Гъавиляй наубри и карда имамдиз къумекдач лагъана, чинеба гаф-члал саднавай. Гъа и къайдада абуру хаинвал авуна”.

Къеледа авайбуру хъалхъам ацур хъийидай, чуру гъалар арадай акъуддай мумкинал хъана.

И душушьшдай къулухъ къве сяят арадай фейила, З лагъай батареядал алей яракъар авай ящида граната хъиткъинна. Садсан гъульгъуналлаз арадал атай хъиткъинри къеледин дараматдиз еке хасаратвилир гана. Телеф хъайбурун къадарни гъаф тир. И юкъуз 29 кас къена, 73-дал хирер хъана. Нина Рота къизвайвал, телефон хъайбурун къадар гъатта 44-дав агакънавай.

(КъатI ама)

Гъажи Къамбай

Гульхар ГУЛЬИЕВА

Дегъ члаварилай къил кутуна, девлетту лезгийри къеве авайбурун гъиль къадай, рекъер тухудай, мъкъвер, мектебар, мискинар эцигдай, келунал рикл алай жегылпиз къумек гудай. Юкъван виш йисарин араб тарихийри къизвайвал, Лезгандин (Лезгистандин) эмирри улькве душманрикай хънноз, абадвилериз ва илимлувиилиз къетлендиз фикир гудай. Илимдихъ ялзавай жегыллар келун патал къецепатан вилаятриз ракъурдай. Рагъэйче-дай патан ульквейра келзавайбур генани гаф тир.

Араб тарихийрикай ибн Баттуга ва Йакъута виро араб ульквейриз, гъакни Түркядиз, Ирандиз, Юкъван Азидин ульквейриз сейли тир Имам Седреддин ал-Лезгидикай, Муса ибн Иусуп ибн Гъльсейн ал-Лезгидикай, Ибраигим ал-Лезгидикай, Гъаким ал-Лезгидикай, Абу-л Фадл ибн Али Философ ал-Лезгидикай ва маса машгъур лезги алимрикай малумат ганва. Эхиримжиди философиядай акъван чехи алим тир хъи, 28 ульквела адаz “Философ” титул ганай.

Юкъван виш йисара хъиз, XVI-XIX асиррани гзат лезги алимар хънай ва абурузни илимдин ку-күшриз хаж жез девлетту лезгийри мукъувай къумек ганай. Ихътин ксарайкай сад XIX виш йисан къед лагъай паюна ва XX виш йисан эвлера яшамиш хъай гилан Кълар райондин Яргун хуърунэгъли Гъажи Къамбай тир. Адакай сифте яз дагъустани алим, гъилин ха-тъарин “Дагъустандин алимрин биография” ктабдин автор Али Каяева малумат ганва. Ада хъиенвайвал, Гъажи Къамбая Къиблепатан Да-гъустанда ва Кеферпатан Азербайжанда яшамиш жезвай цуудав агакъна жегылпиз къецепатан ульквейра келиз къумек ганай ва абурукай са шумудакай машгъур алимар хънай.

Чи машгъур алим Гъалиб Садыквиди “Лезги газетдин” 1996-йисан 1-ноябрдин нумрадиз акудай вичин “Шейхерин шейх, имамрин муршид” къил ганвай макъалада хъиенвайвал, Гъажи Къамбаян Алкъвадар Гъасанан неслидихъ галаз мукъувавал авай. Къиблепатан Да-гъустанда виридалайи девлетту кас ва машгъур арабист алим хъай Гъажи Къуттай эфендидин хва Ханмегъамед Ханмегъамедова (ам Совет гъукуматдин сифте йисара Дагъустандин наркомрикай сад тир) лезгийрин сифтегъян генерал-лейтенант Балакиши Араблинскийдин руш Нагыбат ханум къачунай. Гъажи Къуттай эфендиди вичин стхадин хва Гъажи Къурбаназ Алкъвадар Гъасанан хтул Секинат гъанай. Абурун рухвайрикай Бейдуллагъан свас Гъажи Къамбаян хтул Аминат тир. Макъалада къизвайвал, “а девирда Яргун Гъажи Къамбай Лезгистанда лап девлетту ксарайкай сад

ти”. Али Каяева малумат гузвязвал, Гъажи Къамбая Кеферпатан Азербайжанда вири къиблепатан Дагъустанда вичин харжидалди 5 мискин ва 4 мектеб эцигиз тунай. Яргундин мектебдин аялпиз пек-партал ва ктабар къачудай, йикъа пудра тъльн гудай виро харжар вичин хивез къачунай.

Зи математикадин муаллим

Мариф КЪАДИМОВ

ДЯВЕДИН гүльгүннеллай че-
тин йисар... Кыблепатан
Дагъустандин дагълариз чкынвай
гъвечи хъурер... Виниз хжак жерда-
вай, хурера көлиз, къыз ва гысы-
биз чидайбурун ва чирдайбурун па-
тахъай экскивал авайди лап виле
акъязтай. И месэләяр гъялун фи-
кирда аваз вири мумкинвиликай
менфят къачун гerek къvezтай. Икъ,
Чеперин хурун школадин 7-класс
вадралди акъалтарнавай къве учени-
ник, муаллимвал ийиз къунши Ухул-
рин хурууз рекье тұна. Сад - урус
тарсар гүн патал, мұккүди - мате-
матикадин муаллимвиле...

Чеперин школадин муаллимар, 1968-йис.

Ацуқынавайбурун жергеда сад лагъайди Алиев Али Османович я

Заз алатай виш йисан 60-70-ий-
сара математикадин тарсар гайиму-
аллим Алиев Али Османовичан
зегъметдин биография гъя идалай
башламиш хъана. Чаз тарс гудай чы-
зу адакай еке хизандин кыл, ирид
аялдин буба хъанвай. Хизан хүнн
патал еке зегъмет чыгуни мажбур
хъанвай муаллимдин юг шкодада
акъатзай. Али муаллим вичин
къалахдив мукъофиди эгечдай,
гъарса тарсуниз риквидай гъазур же-
дай. Адаб планривни конспектрив
ацанвай яцду дафтарат жедай. Тар-
сара муаллимди а дафтарат сад-
рани ахъайдичир, вучиз лагъайтла
адаз ана хъенвай затлар хуралай
чизвай. Гъакъ ятланы, ада садрани
шкодадин алатаи йисан къинара гын-
дичир, гъар юкъуз тарсуниз гъазур
жедайла, тарсунин планни еке кон-
спект цийи кылелай кхъидай. Му-
аллимри, вуна вучиз шазан конспект-
трикай менфят ххудзазав, матема-
тикан программайра цийивилер
авац къван лагъана суал вугайла,
ада зарапатдин жузыреда жаваб гуд-
дай: "Дустар, күн заз, зи клауди
килиг, завай ңан ңаз ва я хипер хүз
жедани? Муаллимвал авун, аяприз
чирвилер гүн - им зи пеше я. Гъави-
лия за жуван пешедиз къулугъни
иизва!" И гафар лагъайдалай къу-
лухъ, ам яргъалди atlyz-atlyz хъуль-
редай. Гаф атайди чкадал лугъун, Али

дуст муаллимри и рекье чипз аку-
такурдакай, дүньядин хабаррикай
- политикадикай, илимдикай сүз-
бетардай. Рекъин а кыле авай "Си-
рар" синелай Самур дере капаллай-
ди къиз аквадай. Синел са вад-чуд
декиқкада ацуқына, къве патахъай
Шалбуз ва Гатун дагъларин күкүш-
ри дикъетдапди хузызай дередин
гүрчегиликай лезет худайла, бе-
денда авай юргынвал михыз акъ-
атдай. Са гафуналди, Али муаллим-
диз и рекъий фена хтуни тарсари-
лай къулухъ ял ядай, беденди къу-
ват хидай мумкинвал гузтай.

АГЪЗУРНИ күбд вишни
• • • А пудкъанни мұккүд
лагъай йисан күбд мекъиди хъана.
За а йисуз ирид лагъай классда
келзазай. Хъультуын каникулары
зун Махачкъаладиз мұгъманвиле
фена. Элкъене хурууз хкез клан
хъайила, еке живер къвана, авто-
бусар районриз къvezвачир. Гъави-
лия зун тарсарикай хкатна. Зун ава-
чирикъ ялаз цийи тема күтаянга.
Зун хтайла, ам классдин аялрихъ

Османовицахъ ажайиб къетенвал
авай - адас садрани масада лагъай
гафарал хъурун къведачир, амма
вичи авур зарапатдал лап рикливай
хъульедай.

ХҮРРЕ Али Османовичан
Хұмында къетен чка къаз-
вай мад са кар авай. А кар муал-
лимди вичин дустарихъ галаз, ара-
ара, "Сирар" лугъудай синел физ-
вай рекье сейр авун тир. Рехъ ху-
рун булахдин, спортплощадкадин
патарай физвай. Гъавиляя а рекье
гъалтдайбури чина хъвер авай, бе-
дендик хвеш квай жегылар - фут-
бол къуғуван хъvezтай аялар, квя-
рар гвай рушар, а рушариз килигиз
къvezтай свас хъязавай жегылт
гадаяр тир. Али Османовичана адан

галаз, цийиз күтаягай темадай
ахтармишунин ківалах кхъиз гъазур
хъанвай. Гъелбетда, заз и темадай
са чирвални авачир. Гъакъ ятланы,
зун виридахъ галаз ківалах кхъин-
из мажбур хъана. За тарсана
ацуқына, тапшургъарни хъенва ва
гъя жуван рикъел аламай затлары-
кай са вуч ятланы түккүрна, даф-
тар виридахъ галаз санал муал-
лимдин вахкана...

Пакагъан юкъуз, Али Османовича-
да дафтарат пай хъийидайла, къи-
метар малумариз эгечина. Зав ага-
къайла, ада зи къимет... вад тирди
малумарна. Зун кя хъана. Муаллим-
ди са пуд къванин эцигдатла лугъуз
фиризовай заз вад?! Им гылк жез-
вай ківалах ятла лугъуз, фикирди
куна зун. Зун кыл хажана, муал-
лимдиз кипинга. И чавуз Али Осма-
нович акъяз хъана, классдилай вил
аладарна, вирида ван къведайвал,
кlevidakaz лагъана: АВАНС Я! Икъ
лагъана, ам и гафарин гъавурда
акъун тавур классдин виллик, гъя ви-
чиз хас тир журые, атlyz-atlyz хъуль-
рене... Ахпа ада заз зи дафтарат вах-
кана. Дафтarda, зи усал зегъметри-
лай яру ручкадалди Җарап чулуна,
къваливай дүлз къыннар хъувунвай.
Агъадихъяни зал, мад яру рангу-
налди илисна хъенвай лап еке
"вад", яғанат кваз хъуrezvay...

Заз амуқъайди, гүльгүннал
алай са шумуд юкъуз зегъмет чу-
луна, зун хкатай тема лап рикливай
чирун хъана. А девирда школадин
учебникар хъсанбұр тир.

Гүльгүнин йисара школадин са
бязи выпускники, меркезда кылин
образование къачуна хурууз хквез,
тарсар гузтай. Али Османо-
вича жегылт муаллимрал къаюм-
вал ийиз алахъдай, ада вичивай
жедай күмекар гудай.

ГАЙФ хъи, вахтуни вири
крака дегишилдер тваз-
ва. Али Османовичан яшарини чип-
кай фад-фад хабар гуз эгечина. Али
муаллим пенсиядиз экъечуниз
мажбур хъана. Аяларни, эвлениши
хъана, гъар сад санихъ акъатна. Али
Османовичан чехи веледди, буба-
дизни дидедиз хурые четин жез аку-
ла, абур шегъердиз тухвана. Амма
бубади шегъерда умумър тухун
саклани къабулнан, хцивай вич эл-
къвена хурууз хутахун талабна.
Ингъе, са йисалай, хкведай рекье,
хурууз агақ тавунмаз, Ахцеға
Али Османович разгъметдиз фена...

Гүльгүнай муаллимдин хци
ихтилат авурвал, рекъидалди са
шумуд йикъан виллик, вичин вил
садра хъайитлани дуст муаллим-
рихъ галаз "Сирар" синел сейр аву-
нинъ галамайдай лагъанай... Лугъун
хъи, а чавуз адан дустарин чехи
пай и дүньядилай фенай...

Алатай гатуз зун хурууз хъфе-
ней. Ана зун Али Османовичан рикъ-
алай "школа - Сирар" маршрутда
къекъевна. Рекье зун рикъел хкун-
рин селдик акатна. А селдик Али
Османовичан эку къаматди ре-
гъимлувилин ва инсанвилин жи-
гъетдай къетен чка күнвай. А касди
заз эцигай "вадакай", вичин тілбии
туширвилизни килиг тавуна, зи
умумърда виридалай еке сав-
квактирикай сад хъана. Ви муаллим-
ди ваз авур ихтибардилай багъа шей
и дүньяда хъун мумкин яни ме-
гер? Мұккүд патахъай лагъайтла,
Али муаллимди авур къалахдиз зун
гъамиша жув жувал мукъаят хъу-
нин мажбурзала.

Лайиху умумър тухвана Али
Османовича. Вич Аллалғыннан раз-
метик кваз хъурай.

Чирвилерин югъ

Шадвилин гъалара

Хазран КЬАСУМОВ

АГЪА СТІАЛАР. XX асирдин Гомер Стіал Сулейманнан хайди тир
хурун юкъван школадин гъя 2-сентябрдин юкъуз муаллимрив, гъиле-
ра цүкверни шарап авай, школьный формаяр алай келезавайбурув, абу-
рун диде-буйрабив ацанвай. Чирвилерин йикъаз ва келунин цийи йис
башламишунис талуқарнавай шадвилин линейка школадин отличники
Россиядиян Федерациядиян ва Дагъустан Республиқадин пайдахар хажу-
нилай ва Россиядиян Гимн тамамаруний башламиша.

Гъурметлы мұгъманар яз и мярекатда Сулейман-Стальский райондин
кыл Нариман Абдулмуталибова, Дагъустан Республиқадин здравоохран-
ненидин министрдин 1-заместитель Фейзулағ Гъабибулаева, райондин
Общественный палатадин председатель Алимет Мейланова иштирака.

Мярекатдал сифте гаф райондин кыл Нариман Абдулмуталибов
рахана, ада муаллимрив, ученикрай цийи келунин йис райондин депу-
татрин Собранидин, администрациядиян ва кылды вичин патай мубарака-
на, муаллимрив къалахда, школьникрих келунра агалкъунар хъана
кланзазайда лагъана.

- Цинин келунин йисуз райондин школайра партайрихъ 6450 кас
ацуқына, абуруй 724 аял школадиз сифте яз къvezvaybur я. Агъа
Стіалприн юкъван школадизни 42 аял сифте яз атанва. Къед ийиз кланзаза
хъи, школадиз сифте яз къvezvay бицекрин къадар йисалай-суз артух
жезва, ида рикъерик шадвал кутазва, - лагъана Н.Абдулмуталибова.

Дагъустан Республиқадин руководстводин тұварунихъай шадвилин
мярекатдин иштиракчырыз Чирвилерин югъ ва цийи келунин йис башла-
миш хүн РД-дин здравоохраненидин министрдин 1-заместитель Фейзу-
лағ Гъабибулаева мубаракна.

Шадвилин линейкадал гъакъи райондин образованин управлени-
дин начальник Гъусейн Шихбабаев, школадин цийиз хъянағай директор
Феликс Магъмудов, Агъа Стіалприн хурун поселенидин администрация-
дин кыл Низами Абдурагъманов, педагоговишин зегъметдин ветеран Му-
занфар Шихнабиев ва маса юлдашар рахана.

11-класда келезавайбуру 1-класзды атанвай аялриз хъсандиз келу-
нин, муаллимрив яб гүнүз, школадин хъсан ва баркаллу адептиз вафалу
хъузин эвер гана.

1-класзды атанвай аялриз школадикай, муаллимрикай, чирвилерикай
шиирап келна, манияр лагъана. Сифтеңан зенг ягъунин ихтибар 1-клас-
зды атанвай вахар-къевтхверар тир Эмиля ва Карина Муртазалиевиз ва
педагоговишин зегъметдин ветеран Музанфар Шихнабиеваз авуна.

Школьники цавуз лифер ва жүреба-журе рангарин шарар ахъайна,
классра партайрихъ чкаяр күнна.

Нариман Абдулмуталибов ва Фейзулағ Гъабибулаев Алихұреп 150
касдиз чкаяр аваз цийиз эцигзай школадин дараматдални фена.

* * *

Регина СЕМЕДОВА

МАХАЧКЪАЛАДА, Сепаратор-
нын посёлокда авай 42-нұмрадин
юкъван школадан Чирвилерин югъ
газа къадар аялрин, диде-буйрабирин
ва мұгъманрн, тъағысабай яз мер-
кездин администрациядиян векилрн
иштиракалы аваз шад гъалара къи-
ле фена. Гаф школадин цийиз дирек-
тор Тимур Сарковаз гана. Сувар
мубарак авурдалай гүгъүнлиз ада
муаллимри аялрап чуғазвай зегъ-
метдикай, школа вири патархъай
цийи келунин йисаз гъазур тирдакай
лагъана. Сифте яз школадиз къvez-
vaybur, гъакъи вири аялрин, муал-
лимрив, диде-буйрабирин тұварылъ
тебриқдин хүш келимаяр шад мяре-
катдал рахай амай касарини лагъана.

Алай йисуз 1-класзды фейзурун арада **УРДУХАНОВ Сулейманн**
ава. Адан буба Маратан ва диде Альфиядин гафарай малум хайталыл,
Сулейманаз гъеле вичин 5 йис тамам хъайала мектебдиз физ кланзазай.
Ам хъсан къатунар авай аял я. Са күрүп вахтунда ада урұс алғавитдин
вири гъарфар къелизи кхъиз чирна. Келунрал, чирвилер къачунан рикъ
хъуни дидени буба шадарзала. Школада хъсан къиметар аваз келуник ва
гележегдә диде-бубадиз, Ватандыз вафалу велед хкатуник еке умудар
кутунва.

Къой Сулейманахъ ва чи амай вири балайрихъни келунин цийи
йисуз, гележегдани чехи агалкъунар хъурай!

Ахцегъ райондин 90 йисан къаршидиз

Ачух цавун къаник квай музей

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

(Эвол 34-нумрада)

Ахцегъар - дагълара авай шегъер

Ахцегъвийри чин ватан гъхълудаказ шегъер яз гъисабаза. Тариходин газф чешмейра "Ахцегъ шегъер" хъренва. Хурун къргъне паюна гилани къадим заманайрин хвалар ва канализация ама. Больница дигъзавай чкадал и мукъва вахтарлди "Ахцегърин" шегъердин больница" лагъай хъниар аламай. Им, гълбетда, 2-3 мертебадин

къвалер, яргы күчеяр, магълеяр, музыкин, художественный, умуми образованин, искусствойрин школаяр, библиотека, музей, паркар, гидроэлектростанция, газф къадардин мулькъвер, сагъламвиллин централ, банкетрин ва спортдин залар, кафеяр ва ресторонар, санаторияр, мугъманханаяр авай гъвчичи шегъер я. Ина 15 агъзурдав агаъна агаъалияри яшамиш жезва.

Лугъуз тежедай хътиң гуручег дагъларин арада Самур ва Ахцегъ вацъар сад-садак какахъзбай чкадал экъя хънавай дахъя вичин яржарни ава: "Шарвили" эпос, лезги чалан надир нугъат, тариходинни культурардин ва тъбиатдин памятникар, тариходин лишанлу вакъиляр, кудай минеральный цин чешмейяр, Къизил-дерес мяден, Ахцегърин ичер...

Ина асиррилай асирралди гульчегдаказ ва газф инсанрин иштиреквал аваз "Яран сувар", "Цукверин сувар", "Малдаринни хипехъянрин сувар" къиле тухузва, эхиримжи яисара и суваррал "Шарвили" эпосдин, "Ахцегърин ичерин югъ" суварардан алла хъхана. Вири и крачи адан газф къадар мугъманар шадарзва, мягътеларзва. Ачух цавун къаник квай музей я лагъайтла жеда Ахцегъиз.

Ина гъар с камуна вун къадим заманайрин умъурдихъ галаз таниш жеда.

Ротонда алай машгъур дагъ - Келез хев

Инаг килигуниз лайх авай чайрикай сад я. Къисайра лугъузбайвал, инал тъуривийрин "Къванцин хвех" къадим къеле алай. 560-йисуз (чи эрадин VI асир) Персиядин чапхунчи Ануширван шагъди чукъурай чкадал, гъхъунал дагълух тайфаяр лукъвиллиз элкъурай чка хъай "Шах-Бани" къеле эцигна. Маса риваятда лугъузбайвал, гъвчичи "Къванцин хвех" къеле, шагъдин минара-цитадель хъиз, "Шах-Бани" къеледин юкъва туна.

Яшар хънавай инсанрин гафарал асаслу яз, гъеле алай виш йисан 20-30 -йисара Келез хивел къеледин амукуяр аламай. Адан са бязи чкай тариходин шикилрай гилани аквазма. Дагъдин кеферпата цларин амукуяр ама. Василий Тимман "Ахцегъ хурун акунар" шикилдай дагъдал алай килигдай минара аквазма (шиклида).

Ахцегъвийрин арада авай къисада лугъузбайвал, са ийфиз түрийи чин машгъур пагъливан

Шарвили къиле аваз къеледал гъжумна, ам кана ва ана авай къушунтар тергна. Чилин къаник квай чинебан гъмбарханайра асирралди

халкъдивай чуныхнавай шейэрни тұна, Шах-Бани вичин гълибандарса гъзвечи десте ва вич хурун касар галаз чинебадаказ къеледин вини варарай экъечина, Шеки галай патахъ катна.

Гъа икъ, Шарвилиди хажнай турнилай саса-нурин зулумдиз акси яз Лезгистандин ва вири Кавказдин Албаниядин азадвал ва аслу туширвал патал дагъвийрин игитвилин женг башламиш хъана.

Къисайра лугъузбайвал, Шарвили къенвач, ам гъа и дагъда се-кин хъана. Адан цаварилай атай турни гъамишанда адан патав гва. Инлай хъфидай вахтунда ада вичин неисилпри веси авуна: "Гъи чавуз душманри Лезгистандин чилерал гъужумайтлани, къуне Келез хев дагъдилай заң пуд сеферда "Шарвили! Шарвили! Шарвили!" лагъана көвіз зверва ва ачавуз зун квехъ галаз санал душмандиз акси женгиник экечіда, ам къаник акатда.

РОТОНДА - им Келез хев дагъдал алай лезги халкъдин эпосдин игит Шарвилидиз эцигнавай лишанлу памятника. "Шарвили" эпосдин сад

лагъай суварин юкъуз - 2000-йисан 24-июндиз РД-дин Госсоветдин член, Республикаин про-курор ва суварин тешкиллүвиллин комитетдин председатель И. Яралiev къиле аваз халкъди Шарвилидин гележедин памятникун бинеда шад гъларал лишанлу къван эцигна. Тешкиллүвиллин комитетдин къарардалы ахцегъви, РФ-дин лайхлу художник, скульптор Шариф

Шагъмарданова балқандал алай Шарвилидин скульптура арадал гъана. Амма, гъхъунал дагълух талукъ себебизи килигна монумент "Ватан хузванди" твэр алаз, чин умъур Ватан хуниз бахшай баркаллу иgit дагъустанвийрин лишан хъиз, Махачкъалада эцигна. Келез хев дагъдал суварин 10 йисан юбилий къиле физвай вахтунда шад гъларала ротонда - Ахцегъ хурун алай вишиларин шикилрай шикилдай дагъдал алай килигдай минара аквазма (шиклида).

Гъамамар, Женияр, Кламун яд

Чкадин агъалийрилап къадим заманайрилай инихъ кудай минеральнын цин чешмейрик менфят къачуза. И чешмейрик сағъар хъийдай къуватдикай абураз гъйванривай чир хъана. Дагъвийри фикир гана хъи, хирер хъана, зайдиф хъанавай гъйванар мукъвал-мукъвал чими чешмейрал вишиларал эвичизава, анрал ацуказава ва са къадар вахтундилай зирингиз катна хъфизава. Абурулай чкадин агъалийрилай чешне къачуна. Цин процедураяр авун рикл алай вишиларал кардиз элкъвена. Кудай ятари инсанар сағъар хъийдай къуватдикай гъеле сасасидрин тухумдай тир Ирандин шагъ Анушираназни малум тир. Чи эрадин VI асирда ада Туридиз (Ахцегъиз) вичин къушун ракъуна. Абуру Келез хев дагъда "Шах-Бани" къеле эцигна: "сүгүйдирин къуват авай" цин чешмейрални - гъамамар. XIX асирдин сад лагъай паюна пачагъдин армияди эцигай гъамамар къени ама.

Алай вахтунда ина «Ахты» твэр алай бальнеологический курорт ава. Иниг гъар йисуз жуверба-жүре азарри азаб гүзвай вишиларди инсанар къевезва.

Гъамамрилай са километрдин агъадихъ "Женияр" твэр алай курортдин чка гала. Ина чилин къатрай инсандиз хийр авай кудай ятар акъатзава. Абурулай сад куплудин яд я. Химический составдал гълтала, и яд гидрокарбонатно-хлоридно-натриевый группадик акатзава ва Ессентукидин минеральный чешмейриз ушшар ава.

Районда сагъламардай 36 чешме ава. Абурулай сад райцентрадал ала. Ам цай къуна күзвай целди машгъур я (яд табии газдихъ галаз чиляк акъатзава). И яд къадим заманайрилай инихъ фу чурун патал ишлемиш

Женияр зава. Цай къуна күзвай ци инсанар гъйранарзава.

(КъатI ама)

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский районда, производстводин амай хилер хъиз, узъумчывални вилик физва. Эхиримжи яисара и хилени инвестициядин проектар кардик кутуна, ида гъам узъумлухрин майданан, гъам къватI хъийдизвай ципицірин къадар артхардай мумкинвал гана. Алай вахтунда райондин хурун майишатдин карханайрихъ, лежбервилинни фермервилин майишатрихъ ва арендаторрихъ 1683 гектарда узъумлухар кутуна. И девирда гъасилзаявай ципицірин къадар 3 сеферда артх хъана. Алатай яисуз районда 10774 тонн ципицілар къватI хъувуна.

Районда узъумчывал вилик тухуник "Гульгери-вац", "Зардиян", "Дербент-Агро", "Черепеяр", "Дере" ООО-ри, къилдин арендорторини КФХ-ри еке пай кутава.

Узъумчир патал жавабдар вахт алуқынава. Абурулай вилик йисан къене зегмет чыгуна арадал гъанвай ципицірин бегъер къватI хъувунин везифа акъазнава. Алай вахтунда и кардал вири къуватар желбнава.

И йикъяра муниципальный райондин къиль Нариман Абдулмуталибов, районадминистрациядин жавабдар къуллугъэгъилярни галаз, ципицілар къватI хъийдизвай хурун майишатдин са шумуд карханадиз фена, анра къвалахар тешкилнавай гъларихъ галаз таниш хъана.

Къуватар хурай, узъумчияр!

Н. Абдулмуталибов "Гульгери-вац" ООО-да

Даркүш-Къазмайрин мулкунал кардик квай "Гульгери-вац" ООО, узъумлухрин майданрал ва гъасилзаявай бегъердад гъалтала, чехи кархана я. Ана чкадин шартлара хъсан бегъер гъидай "Молдова", "Савенъон", "Первенец Магарача", "Агадай", "Августин", "Шарданз" ва маса сортарин ципицілар гъасилзава.

Алай яисуз карханадин вилик бегъердад атанвай 172 гектардин узъумлухрай ципицілар къватI хъувунин везифа акъазнава. Тегъенгрик тарифдин бегъер дигмиш хъана.

Райондин къиль Абдулмуталибов карханада ципицілар къватI хъувунин къвалахар тешкилнавай гъалдилай, ана ишлемишзай цийи ва къенкъевичи къайдайрилай рази яз амуъна.

Карханадин руководитель Р. Кичибекова лагъайвал, узъумлухрин гъар са гектардай 100 центнердилай виниз ципицілар къватI хъийдизвай. Санлай карханада 1500 тоннадилай тимил тушиз бегъер вахчун планламишнава.

Ципицілар къватI хъувунал «Гульгери-вац» ООО-да 120 работчы машгъул я. Авур къвалахдин пул абураз йикъя-йикъя гузва. Гъар са касди йикъя 1000-1500 манат пул къачузва.

Ципицілар вахтунда ва пучвилер авачиз къватI ақалттарун патал рабочияр са шумуд хурияй гъизава. Кархана абур гъизхутаҳдай махсус машинларни таъмин я.

КъватI хъувур ципицілар Республикаин чехиринни конъяк-рин заводриз вахкузва.

- Ципицілар гъасилунал, гъар яисуз газф майданра цийи узъумлухар кутунал гъалтала чи район Республикаин вилик жергейра авай муниципалитеттик акатзава, - къейдна Н. Абдулмуталибова. - Районда узъумчывал вилик тухудай муниципальный программа къабулнава, ада къвалахзава. Гъавиял инанмишвилледи лугъуз жеда хъи, районда менфятту и хел мадни вилик фида.

Чна винидихъ лагъайвал, "Гульгери-вац" ООО-да цийи, къенкъевичи къайдаяри кардик кутава. Икъ, алай яисуз карханада узъумлухриз стап-стап яд гудай тадаракар кардик кутуна. Пешекарри лугъузбайвал, и къайдада яд гуни ципицірин бегъерлувал 15-20 процентдин артхарзава, гъакнин дигидай яд къенятзава.

"Гульгери-вац" ООО-да хъиз, узъумчывилел машгъул тир райондин амай карханайра, лежбервилинни фермервилин майишатрияра ва арендадин участокра ципицілар къватI хъувунин къвалахар давам жезва.

Квез къуватар хурай, узъумчияр!

Мурадар умурдин макъсадриз элкъуриз

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Къадар-къисметди бязи вахтара чун, журналистар, ахтын инсан-рихъ галаз танишарда хы, са -ваъ, са шумуд терефдихъай алакъунар ва агалкъунар, бажаргъ, девлетлу тежриба авай абурун итижлу сүгъбетрихъ яргъалди яб акализ ашкъи жеда. Ахтынбур зи хай халкъдин векилар - жегъил гадаярни рушар - тирла, рульгидик генани лувар акатда. Сир туш, гъвеченчи чавуз рике муаллимвилин ва дуктурувилин пешейрин иесияр хуунин мурадар, къастар авайбур гзаф гъалтда. Абури чин къени нижатар къилиз акъудун патал талкуз вузриз гъахъда, гележегда, муаллимар, дуктуруар яз, обществодиз хийир гуз чалишиши жеда. Умурда зал муаллимар-шиарар гзаф гъалтна. Амма дуктуруар-шиарар, и пешедихъ галаз санал яратмишунрал, литературадал машгъул ксар гзаф чида лагъана завай дамах ийиз жедач. Зун шадя и мукъвара заз дуктур-шиардихъ, вичихъ са шумуд патахъай бажаргъ авай жегъилдихъ галаз мукъувай таниш жедай мумкинвал хунал. Къе заз адахъ галаз газет къелзай бурни танишариз къанзана: Фезилагъ Талибович ВЕЛИХАНОВ - Махачкъаладин 3-нумрадин клинический больницадин ОАРИТ-дин (анестезиологиядин, реанимациядин ва интенсивный терапиядин отделение) заведуючий, дуктур анестезиолог-реаниматолог.

Къейд авун лазим я хыи, и большинца азарлуюр патал наркоздин цийи (ингаляционный анестезия), яни вичикай беденди тимил зарар авай жүрреяр ишлемишава. Идалайни гъейри, залан операцияр къиле тухун патал, гъакъни чин сагъламвилин гъал лап чуруди тир (къенепатан органин къалахдихъ, дамарра ивидин гъерекат йигин, ивидик шекердин къадар артух хъуннихъ галаз алакъалу яз ва икъл мад) азарлуюр операция авунис талкуз вири дүшүшүшара наркоз гун Фезилагъ Велиханован хиве ава. Азарханада лазим атай цийи аппаратура хягъун, заказ авунни чи ватандашдал ихтибарнава.

Яшариз жегъил яттани, Фезилагъ Велиханован хейлиг агалкъунрин сагъиб я. Къилди къачуртла, ам илимдин изобретенийин рекяй "Архимед" тъвар алай конкурсын лауреат, международный къве илимдин ахтармишунин рөгъбер я. Алай ийисуз Вириоссиядин шиарвилин "Зелёный листок" тъвар алаз къиле тухай конкурсын лауреат хъайи Фезилагъ Велиханован шиарпар гъа ихтын тъвар алай литературадин къватланда чапнава. Июлдин эхира азас и къватландин презентацияда иштиракун патал Тверь шегъердиз - Андрей Дементьеван шиардин Къвализ - теклифнавай. Авайвал лагъайтла, эхиримжи вахтара патарал, яни чи Республика дилай къеце хана, чехи хайи же-гъилрикай дидед чал чидайбур зал къериз-царуз гъалтна. И жигъетдайни чи ватандашди зун шадарна. Гележегда ада лезги чалалдини

АЛАВА КЪЕЙД.

Фезилагъ ВЕЛИХАНОВ 1994-йисан майдиз Ставрополдин крайдин Александровский райондин Круглодесский хууре дидедиз хана. 2009-йисуз ада Махачкъаладин 37-нумрадин гимназия агалкъунралди акъалттарна. Келдай ийсара Фезилагъ химиядай, биологиядай, информатикадай къиле тухай олимпиадайра 1-чакар къуна. 2010-йисуз ам Даггосмедакадемиядин лечфакодиз гъахъна. Ам акъалттарай 2016-йисуз "Анестезиология-реаниматология" пешедай интернатурада къелунар давамар хъувуна.

Алай вахтунда Фезилагъ Велиханов илимдин философиядин "Дизайн" тъвар алай клубдин председатель, литературадин "Верба" клубдин рөгъбердин заместитель я. Ам илимдин къалахрални машгъул жезва. 2017-йисуз ам ДГМУ-дин илимдин ахтармишунрин лабораториядин заведующийн виле ва инновационный къалахрални клубдин рөгъбервиле тайинара. Ам жегъилрин хейлиг фурмурин иштиракчи ва грантрин сагъиб ("Вдохновение гор 2016", "Машук" - къве сеферда ва икъмад), международный конкурсын гъалибчи я. Ада Махачкъалада сагъламардай ва диагностикадин "Астрамед" центрада нейрохирургиядин отделенида медброт яз къалахна.

2015-йисуз Фезилагъ патент къачун патал арза гана. 2017-йисуз лагъайтла, "Модель ишемии спинного мозга у лабораторных животных" тематикадай патент къачуна.

Фезилагъ Велиханов тайский боксодал, къезил атлетикадал, чөмерукрай лишинар ягъунал, велоспортодал, шахматрал ва спортидин маса жуърейрал машгъул жезва.

Ф. Велиханован бубади (ери-бине Ахъзгъай я) инжинер-проекттировщик, дидеди (Рутул райондин Хъульдурин хуруун руши) яшайшидин рекяй къулгугъар къилиз акъудай къалах («Дом быта») заведуючий яз зегъмет чуугуна. Алай вахтунда къедни пенсиядиз экъечинава.

Шиарпар къхин-эсерар теснифун хиве къунва. Агъадихъ чи арада къиле фейс сүгъбет гузва.

■ Фезилагъ Талибович, чаз малум тирвал, яратмишунрал машгъул жез къун са акъван гзаф вахт туш. Шиарратдин конкурсда иштиракунай сүгъбетнайтла, къанзай.

- Дуғуриданни, шиарар, гъакъни гъякъаяр ва повестарни за 22 ийса авайла къхиз башламишна. Сифтегъанбурун жергеда "Интернда къалахдин ийкъар", "Ахъзгъай", "Ахъзгъай вац", "Гиппократан къин" ва масабур ава.

И жүрредин мярекатра (къилди къачуртла, форумрал таржумачи язни) заз икъван чавалдини иштиракун къисмет хъанай. Жүрреба жууре конкурсынай малуматар интернетдин майданра гзаф гъалтзана. Гъавилий жувар къуваттар ахтармишун четин кар туш, - сүгъбетдив зеччина ам. - За конкурсынай са шумуд шишир рекье тунвай. Вириоссиядин дережада абуруз гъихътин къисмет гудатла чир хун заз гзаф важибул тир. Са тимил вахтунайлай заз зенгна, лауреат хъанвойдакай хабар гана. Гъалибчирив шабагъар вахкуниз ва мастер-классар гунизи

талкуз мярекатда иштиракун патал теклифна.

Къейд авун лазим я хыи, конкурсын тешкиллүвилин комитетди и мярекат вини дережада аваз къилье тухун патал гзаф зегъметар чу-гунвай. Мадни ачуҳдаказ лагъайтла, ана тешкилнавай гъалар заз икъван чавалди иштиракун къисмет хъайи илимдин ахтармишунралди ва я медицинадин тежриба артухаруниз талкузбурулай гзаф тафаватлу жезвай. Илимдин талкуз мярекатра, вириздан чидайвал, инсанар къеввалдай жуурела раҳада ва чеб гъакъл тухуда. Гъавилий ихтын мярекатда иштиракун, литературада чин гел тунвай итижлу ксарихъ газ гурушимиш ва таниш хъун заз гзаф хуш хвана.

■ Конкурсын иштиракчирин арада мад дуктурар авайни?

- Мярекатда жууреба-жууре пешейрин иесийри - геофизики, биологи, юристди, философиди, педагоги да масабур, асул гъисабдай, филологи иштиракна. Дуктуррикай лагъайтла, зун ягъалмиш туштла, стоматологи иштиракна. Мадни ина зун къадар-къисметди психологидихъ галаз танишарна. Чна жууреба-жууре темайрай сүгъбе-

тарна. За реаниматологди ва психологидин месэлайриз итижавай касди хыз, ада пешекар (яшар таам тахъанвай жаванрихъ галаз къалахзавай) яз веревирдзай.

■ Мастер-классар къиле тухай ва конкурсын жюридик квай шаирри (пешекарри) ви ширириз гъихътин къимет гана?

- Хъсан, чун патал гзаф къиметту мессятлар гана. Шириар зи умурдин рекъыхъ галаз алакъалубур тирвилляй абуруз эку дульяни акуникай ва чап авуникай лугъун заз гзаф хуш хъана. Зи гъевес и карди мадни хажна.

■ Тариҳдай чизвайвал, дуктурвилин пеше къачур, гъакъл машгъур писателар язни литературада дерин гел тур Антон Чехов, Михаил Булгаков, Артур Конан-Дойль ва масабурни чахъ хъана. Яратмишунри къуумурда гъихътин чка къазва (хобби, са кардилай масадал элячун ва я таъкайтла ам мадни къуватлу зат яни?). Къуне литературадин яратмишунра медицинадин чирвилерикай менфят къучувани?

- Эхъ, зи ширира медицинадин темади мягъем къа къунва, амни зи умурдин къакъудиз тежер лай я эхир. Яратмишунар - проза ва ширират - зи фикир маса са квел ятлани желбазавай къайдаяр я лагъайтла же-да. Медицинадин рекяй къуллугъиди фикир тавуна ва я къалабулух кваз къарап къабулна виже къевдач. Чаз гъамиша "къайи къилелди" фикирин ва мягъем къилералди къалахун геккъевзэва. Тади серенжемар къабулайдалай къулух, нефес акъадарна, гележегда къилиз акъудун лазим тир пландикай секинвилледи, сабурлувилледи фикирен перек я. Ихтын декъыкъайра яратмишунар еке къумекдиз ва даяхдиз, четин месэладиз маса вилерай килгидай къуватдин чешмездиз элъ-

веда. Гъелбетда, ихтын шартлара ва легъзейра къилиз атай цаарал ахпа къалах хъийизва. Абури чин тайин метлебдив ацуурзава.

■ Вун ширирилай гъейри прозадин эсерар къхиналини машгъул жезва. Абури квекай я?

- Прозада захъ къве хел ава: сад лагъайди, медицинадин темади талукъ яз зи тежрибадикай менфят къаччана, зи умурда арадал къевзай душишширикай гъвечи-гъвечи.

Жуван эсерра зун умурда арадал къевзай жууреба-жууре гъалара инсанриз цийи фикир (точка зрения) теклифиз ва четин месэлайт язялун патал цийи мумкинвилер жагъуриз, абури ачуҳдай чалишиши жезва. Гъавилий чирвилер гун зун патал важибул терефрикай сад я.

■ Медицинадин рекяй къиле тухузвай илимдин къалахдикай къурелди лагъайтла, жедачни?

- Алай вахтунда за международный чехи 4 ахтармишунра иштиракзава. Абурукай къведаз за регъбервал гузва. Гъайиф хыи, мукъум къедан сирер ачуҳдай ихтияр заз ава. Сад лагъай проект - бактериологический посевдин бинедаллаз антибиотики эсерзай тегъер чирдай экспресс-къайдадиз талукъди я. Ада (алай вахтунда ишлемишавай, вич 3-7 йылдарда гъузлемешун гекрек къевзай къайдадилай тафаватлу яз) 3-5 сятинилай нетижадай чирдай мумкинвал гузва.

Къвед лагъай проект - искусственный дуркъундин гъвечи аппаратурдиз талукъди я. Гъакъикъатда, ам диагноздин аппаратадиз гзаф ушшар ава. Амма заланвал 500 грамм хъуни и аппарат (имплантант яз) инсандин беденда твадай ва 2-9 ийсалди къалахдай мумкинвал гузва.

Къве проектни грантрин бинедаллаз къилиз акъудава. Алай вахтунда жууреба-жууре клиникайра ва фундаментальний базайра абурул дериндай ахтармишунра къиле тухузва. Галай-галайвал вири лугъун, гъелепигда, сир я.

■ Фезилагъ, къуй вахх фикирдик квай вири крар къилиз акъудай къуватар, эку гележег, мадни еке агалкъунар, хушбахтлу хизан хъурай!

- Сагърай!

Ахъзгъай райондин 90 ийсан юбилейдин вилик Бубайрин ватан

Фезилагъ ВЕЛИХАНОВ

Уях я фадлай, чукурна ахвар, Къукъенва дагълар экунин ярал. Жегъил шумал цвил рушаз я

ухшар, Яръган гадарна, экъечай гарал. Къекъевзва зунни зи

Ахъзгъай чилел, - Зи бубайриз муг багъишай меркез. Москва, Минск, Къазанни къульне Туна, мад иниз хъана зун хквэз.

Илгитилледи, гъамиша къетлен, Хкудиз тунач вичикай са чыкъ!

Лугъун тийиз гъич жегъилни къульзуд, Рамагрин хуруз экъечинай дили.

Гъайр сефер душман авуна гъургъуль, Хуър къвачел хиз, меле жез вири...

Утагъ зи дигай, рагъ алай къилел, Ред ийиз дайм түрфани аяз. Гележег мадни жеда ви гүзэл, Тагъсиби къакъан тадач зун даяз!..

Акъттайланни яръариз гъикъван, Са къунивайни жедач зун дарал. Хуъда саламат рекъера залан Кифери цвелин, экъечай гарал...

Къацу тамарин, чульлерин улкве... Урус Чалай. Таржума Мерд АЛИДИН.

Тамила САЛМАНОВА

Алай йисан августдин сифте кылера, беденди хумрагъвал авачиртани, Аллагы-Таалади заз Шалбуз дагъдиз хаж жедай, Эренлардал кыил чугвадай мумкинвал, къувватар гана. Агъзурралди инсанри зияратзай и пак чакирин къадимлувал, дагъларин къудратлувал, мякъемвал, суварин, чурапин гүрчегвал акур зун ѿйран яз амукуна. Шалбуз дагъдиз экъечидайла гъалтзай гъар са жигъирди, къванерин арайрай экъечинавай цукъвери, аламатдин рагари, къванери, гатузни живеди къунтайши кукъушри руьг тухарздавай, беденди къувватар гузвой, рикл жуван хай маканрал мадни къару ийизвай. Гылк лагъайта, зунни гъа и дагълара вичиз бине кутур Ухулрин хурье дидедиз хъайди я, амма ахпа, арандиз эвичайдалай иных, ахкун тавур ерийра дуныядиз атайди я. Авайвал лагъайта, заз дагълар цийи къилелай ачу хъхъана ва живяшамиш жезвай Бут-Къазмайрал хъфейла, за дахдивай хай хуруськай хабарар къуна.

Саид дахи авур ихтилатрай чир хъайвал, Ухулар са вахтара Ахцегъ райондин чехи хуриерикай сад хъиз малум тир. Ам Шалбуз дагъдай кыил къачуна авахъздавай, рекье аках хъийизвай кламаралди гурлуп хъжевай, Мугъулах вацун къерхдал, дагъдин хуруда, къветрен муг хъиз, чка къунтай ва гъульун дережадилай 2300 метрдин къакъанда авай хубр тир. Ам Ахцегърилай 27 километр мензилдин яргъа ава.

Агъмед Хуршидов

Хурий экъечидайла, зи 4 йис тир. Зи умур аранда акъатна ва вил галазни заз садра къванин хай ерийрал хъфин къисмет хъанач. За хуруськай, ана яшамиш хъай инсанрикай, мулкарикай, булахрикай, ялахрикай чехи буба Агъмедан сүгъбетрих дикъетдалди яб акалдай. Ада вичи дад акур къайи ятар авай Амбар булах, Мегъедан кыил хай булах, Лукъманан булах, къацу чурап-ялахар (Вацун гъенер, Камай, Къапал, Къацу гъенер, Къевчелер дагъ, Лекъ дагъ, Чилкелер чун, Тегъуын пад, Хараптар, Цар, Цула

сагъвиледи зегъмет чуугуна. Чехи Гъалиб-виликни аял итим яз вичин лайихлу пай кутуна. Вахар чехи авуна. Ада умурдин юлдаш Алагузылъ бадеди вафалувиледи къуллугъна. Баде адахъ галас чууаризни физ хъана. 1988-йисуз буба вичин хизанни галас Цийихуруз атана. Инани ада вич вердиш пеше гадарнач. Хипер, малар кутуна. Къени кас тир Агъмед буба.

Адан камаллу келимаяр садрани зи риклэй фидач. “Кела, са пеше къачу, зегъмет чугваз вердишара, гъалалдин фу гъамиша шириш жеда, гъарам кълан жемир...”, - лугъудай рагъметлуда.

Агъмед бубадин зегъметтар, адан насиғатдин тарсар гъавайда фенач. Абурукай адан рухвайри, хтулири - ирссагъири менфят хкудна. Гъавилий бубадин тарсарин нетижка къалурун хъсан яз аквазва заз:

“Махачкъаладин медучилище күтлягъна хтанай жегъил пешекар Хуршидов Саида Ухулрин медпунктунин фельдшервиле къалахиз 14 йис жезва. Ада вичин гъар са гъерекат хурунвийрин сагъламвал мягъемарунин рекье эцигнава. И баркаллу рекье адахъ агалкъунари жезва. Гъелбетда, адан рикл газ эгечай гъар са карди агалкъунар, шадвилерни гъидайди чизва... Лугъун лазим я хъи, гerek атай дуышушра ада акушервилин везифаярни тамамарзава. Гъа ик, ада сагъ-саламатдиз 14 аял къабулна...”

Дагъларин шагъ - Агъмед буба!

Чи дагъларин шиш күкүшашар,
Къацу чурапар, генг ялахар,
Деряяр, кълмар, булахар,
Аламай ви къимет, буба!

Акунач ваз чавар къугъяз,
Аялзамаз зегъмет чугваз,
Жавабдарвал хивез чугваз,
Къазанмишай гъуремет, буба!

Дявеңд бисар, четинеипер,
Хизан хуын патал рекъер-хулыр,
Жагъур ийиз мумкинвилер,
Кардал гъана рябет, буба!

Гъар камуна вун тир зирек,
Тухумдин къил, арха, къумек,
Майшатдин даях-дестек,
Нефсиниз гай тербет, буба!

Гатум Ухул, хъультуъз Мугъан,
Муттюльгъ тир ваз дагъни аран,
Гъилеваз паш верхи таран,
Къамлай кас я сурсет, буба!

Кашар-мекъер алуудна на,
Хъультюл-гатар акъудна на,
Хуруъев девлем агуудна на,
Зурба я ви зегъмет, буба!

Гуьгуульпэр ви жедай гумрагъ,
Хуруънвийрин далу, панагъ.
Лугъудай ваз “Дагъларин шагъ!”
Уйткөвем, зирек Агъмед буба!

Устадвилин магъир авай,
Инсанеипин къадир авай,
Дерин фагъум-фикир авай,
Чи хиялприн гуьмбет, буба!

Несиприз вун чешне хъана,
Дуъз адептин чешме хъана,
Ви гъар са кар сечме хъана,
Вун чи ирсни деевлем, буба!

Къвез алатда йисар, вахтар,
Тарихар жез къатар-къатар,
Амукуда ви насиғъатар,
Чи камаллу Агъмед буба!

Ухулар

Яргъара чи аватлан гел,
Гъамиша я чун вахъ цилег,
“Камбар булах”, “Чехи къеччел”,
Зи руьгъдин дарман, Ухулар,
Зи хай ватан, Ухулар!

ПРИЛЕВ:
Ухулар, Ухулар,
Магърем я күв дувулар.
Къенибур я магъсулар.
Рушар я күв жейранар,
Якъутарни мержанар.
Дуныя авур гъейранар,
Рухвайар пагъливанар.

Ястин чурапар, дульдъвер цукъвер,
Килигналди тух жеч вилер.
“Бубадин цар”, “Вацун гъенер”.
Я вахъ эрзиман, Ухулар,
Зи хай ватан, Ухулар!

Халкъ сад хъана чугваз зегъмет,
Арадааваз хатур-гъуремет.
Чи садвал тир чехи деевлем,
Виридааз масан, Ухулар,
Зи хай ватан, Ухулар!

Ви рухвайрин гала вахъ гъил,
Вун абуру тадач сефил,
Бубайрин гел аламай чил,
Хкееда вал чан, Ухулар,
Зи хай ватан, Ухулар!

Гъиле чарни къелем аваз,
Тукъульзаза чалар за ваз,
“Руш аватай раз” риклеваз.
Риклин эрзиман, Ухулар,
Зи хай ватан, Ухулар!

Ухулар
кал, Чу-лав шим) тамарзу яз рикл хидай. Арандиз атана къвал-югъ тукъленвайтани, вини хуър рикл атай къван Агъмед бубади “гъайф Ухулар” лугъуз перишиналдай. За къатлудай, адан рикл гъамиша дагълара авай.

Вуж кас тир Агъмед буба? Ам, гъелбетда, са пагъливан туширтани, адакай “Зегъметдин итит” хъанчтани, ам якъынсагъвиледи, риклин, гъилин михъвиледи зегъмет чуугур, хуруън майшатдин девлетар артухаруник пай кутур, гъалалдин ризкындалди вичин веледар чехи авур, абуруз дуъз тербия гайи, тухум-тарадизни четин макъама къумекдин гыл яргъи авур кас тир.

Хуршидов Агъмед Алипашиевич 1928-йисуз Ахцегъ райондин Ухулрин хуъре кесиб лежбердин хъанды дидедиз хъана. 1940-ларъй иисан зулуз, залан азардик буба рагъметдиз фейила, адан 12 йис тир. Адахъ вичелай гъвеччи къве вахни авай. Бубадик магърум хъай аялрин иесивал абурун ими Незира хуууна. 5-классада къелзай Агъмед, школа гадарна, колхоздин хиперив фена. Гатуз дагъда, хъультуъз Мугъанда гъакъин

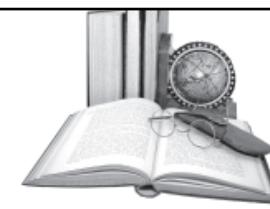
Тарифдин гафар макъалада гзаф ава. Даҳди Цийихуруз куҷ хъайлани, вичин пеше намуслувиледи къиль тухузва. Заз идалди вич лугъуз къланзава, ам вичин бубадин насиғъатриз вафалу хъана, рухвайрик къелиз туну, гъар садакай са пешедин иеси авуна. Амма рушарив къелиз тунач. “Дишеильдин къелун-къын къвалихъ, хизандихъ гел-къуън я” лугъудай Саид дахи вичин гъалат гила аннамишна. Вучда, вахт алатна, кеспи къачдай мумкинвилерни амач.

Агъмед бубадин ихтилатрихъ пары рикл алаз яб акализ чехи хъай заз къелина да-вамардай ашкыи авайди тир. Амма зи къисметни чи гзаф рушарив къелиз тунач. Школа акъалтарай зун гъульз гана. Инъе къе зун пуд аялдин диде, къвалин кайваня я. Агъмед бубадин весийриз вафалу я. Жуван умурдин юлдашдихъ галас зегъметдал, спордтал, халкъдик адептадар рикл алай, на мусдиз михъи веледар чехи ийизва чна.

За рикл дагълара амаз фейи жуван чехи бубадикай ва хуруськай рикле арадал атай царапни теснифана.

Омар Гъусейнован - 80 йис

Аршарихъди рекъера...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Омар Межидович Гъусейнов заз чиз гзаф йисар я. Адан къул алай гзаф заттарни зи гъилелай "Лезги газетдин" чинриз фена. Алим-философ, публицист, гъекаятчи, шаир, муаллим, чехи хизандин къил, дустарал рикл алай дуст... Ибураг алава жезва: ДГУ-дин профессор, РД-дин илимдин лайихлу деятель, РФ-дин кылин школадин лайихлу работник, информатизациянин рекъяя Международный Академиядин академик, РФ-дин писателин Союздин член...

Адан кълемедикай 200-лай виниз илимдин къвалахар (макъалаяр, тезисар, монографияр), ширирнин гъекаятдин чехи ктабар (лэзги ва урус чаларал) хкатнава. Гила ам 80 йисан яшарив агакънава, яни фейй рекъиз вил ядай, вуч цана, вуч битмишарнатла, неслирив вуч тазватла, веревирддай вахтина алукънава.

Гъеечи михы чешме яз, Ахцегъ райондин Къакъларин гънейрай къил къаучурди къе гъи дережадив агакънава? Адан рикл вуч гъалаба ква? Рази ямла ам вичелай, вичин эсл-несилдилай, тазвай гелерилай, гъалтай дустарилай?..

И ва маса суалар гваз, чун и йикъара юбилиядиз мугъман хъанвай. Чи арада сүзъет кыле фена.

■ Омар Межидович, ви гзаф заттар за келна. "Рехъ физвайдай атуда" ктабдиз редакторални авуна, адакай жуван гафни къхенай: "Зи фикир сад я: Омар Гъусейнов, философияда хъиз, шириратдани дузъ рекъе ава..."

Ахлакъдин, намусдин, михы мутьгуубатдин, неслирив алақъайрин, "бубайринни рухвайрин", "вахтаринни чаварин" темайрай раҳадайлани, автор ахлакъдин дузъ рекъе авайди, гъар гъи эсер келайтлани, аказваш...

Разияни вун фенвай 80 йисан рекъелай?

- Суал муракабди я. Садлагъана я эжъ, я вай лугъуз жедач... Классик Етим Эмина "амукъдайди са тівар-ван я дұньяда" лагъанай. Чилел инсан ястанвай гъар сада инсанвилин гелер тун, яни вич физвай рехъ инсанвиленди тухун герек я.

■ Философди "инсанвиленди" гафуниз гъихътин баян гузва?

- Инал зи рикл арифдар Стәл Сулейманан гафар къвезе: "Тівар инсан тир бязи хипер, Къуна, кылил күтүн епер..." Им еке насыгъят я. Инсан тівар алайда вич хипе, малгъайванди хъиз тухун еке мусибат я. Философияда им саклани къабулиз тежедай ибаратидиз элкъвезва. И жигъетдай за насыгъятдинни философиядин хейлин эсерар къхенва. Сад-къве мисал.

Мулькъвер чуриз, мисклинар эцигдайдал, Мягъсер чуриз, шаламар илигдайдал, Вак акваз, адан гелез килигдайдал Де гъык вуна бөгъем инсан лугъуда?

("Кылитеттүм" ширирдай)
* * *

Эзгер акуль хъаначтла садан къиле, Яшар хъунат акулуп жеч а бенде. Пул-мал хъайтлан акулусудаҳа самбар, Адан гъүгъуна аваз къөедач халкъар... ("Кылитеттүм" ширирдай)

■ И ширири вун гъакъыкъи философтири субутзана. Ваз чиз, чи халкъдин арада алай аямда ахыгин "наши ашпазар" гзаф гъалтзанави?

- Жуван халкъ усалардайды инсан туш. За датланы жуван хизандани, тарс гузай студентризни, къхизвай гзаф макъалайрани сифтени-сифте халкъдин тівар, руғъ, къудрат хажавай касарин тарифзана. Им зав жуван диде-бубадилай агакъай ирс я. "Межид бубади лугъудай" кыл гана къхенвай вири сүзъеттар, махар, риваятар, за къатлувайвал, инсандин къанажагъдиз, акулдиз, марифатдиз, ахлакъдиз хъсан патахъай таъсирзавай-

бур я. Жув ахътин бубадин хва хъунал за да маҳазава.

■ Зани гъакъи фикирзана. А циклдин эссеиз чна газетда гъамиша чка гана, гуни хъийида. Межид бубадин пуд хва (Султан, Ризван, Омар) илимприн докторар яз чида чаз. Амай тіварар за къазвач...

- Чаз Шарвилляр, Гъажи Давудар, Ярагъ Мегъамедар, Къуычхуу Саидар хүтн женгчияр гъамиша герек я. Гъахтын женгчийрин ирс халкъдин къанажагъдив агакъ тавунмаз, чавай халисан ватандашар, халкъдин садвал, аздавал патал чандилайн гъил къа-чуз гъазурбур тербияламиши жедач. Тарих шагъид я, асирра чи халкъдив ахътин садвал арадал гъиз хъанач. Им гъайиф чуѓувадай кар я.

■ Себебар?

- Себебар гзаф деринра ава. "Зи халкъдикай яғанатдай касдин хура зун хенжел хъана ақида!" лагъай Гъажи Давудан женгчивилин руғъ тақланбурс адан патав гваз хъана. Адалай гуѓуңиз атай ретьберин кысметни пъяхътнди я. Парабуру халкъдин садвилелайнин аздавилей, ватандин аслу туширвилей "нефс" лугъудай завал вилик куна.

Нефсинин лукъра стхадизни, бубадизни, вахазни инсафдач. "Гъарда вичикай хан" авуна, адан эхир пехир тирдакай классик Етим Эмина, гъа девирдин арифдар Алкъвадар Гъасана, абурулай вилик шейхерин шейх Ярагъ Мегъамеда, зурба шаир ва къази Ахцегъ Мирзе Алиди, масабуруни лагъанай. Амма сад-садан гъавурда ақынин, сад-садан къумекдиз финин дережадив чун агакънава? Сулеймана лагъайвал, "гъарда вичин руквад кесек" паря яз ақвазва.

■ Месела?..

- Месела, "Садвал" лугъуз, гъикъан рахунар, къватлалар хъанатлани, чун я Азербайжан пата, я и патани са фикирдад атанач. Чун мадни заландаказ кеље гъатнава. Лугъудайвал, жуван чилеп алаз, къурбайриз элкъенва. Чавай чи тарих, чал, адетар, меденият, сеняктарвилер къакъатзана. Чи гзаф хуѓер саки иччи хъанва. Чкадал къалахдай шартлар арадал гъин тийиз, зөгъметдиз къабил гъикъан жегъиль хизанар пата-къерхиз фенва! А шартлар чкадал арадал гъун, сифте нубатда, гъа чи вилик-кылил квай касарин (администризин къилерин, депутаттин, чиновникрин, гила чакъ хъанвай хейлин «олигархрин») везифа тушни бес? Чахъ чи къуватар, мумкинвилер веревирддай, чи хуѓер, районар хуны патал кардик кутадай, "халкъдин мефтер агуддай" штаб авач. Им чи зайнфал я.

Митингризни собранийриз экъечи лугъувач за. Чакдин общественностдин къуватралди веревирд ая, сад тир дузъ рехъ хъягъиз алахъин лугъузва. Конституциядии чаз жуван чал, меденият, эдебият, хъсан адетар, чи сеняктарвилер хъдай, экономика, бизнес вилик тухудай ихтиярар ганва. Амма чна а кариик къил кутавчак.

къуртла, адап пехилбур паря жезва. Халкъдиз хийир гъизвай вири краиз къумекна клаңда...

Чна чи ирс хуң тавуртла, масада ам чав ахгакъар тийидайди аннамишна клаңдачи?

■ За къатлувайвал, ви илимдин къвалахарин ("Умъурда марифатдин бинеяр арадал атун", "Гъакъыкъи ва тапан культура", "Умъурда миллеттин алакъаяр", "Марифатда философиядин мумкинвилер", "Тебият хуң ва марифатдин культура", "Миллеттин алакъаяр: месэләр ва мумкинвилер", "Инсандин аздавал ва жавабдарвал", "Умъурдикай веревирдер", "Шарвиллидин невеяр", "Рехъ физвайдай атуда" ва гзаф масабур), сифте нубатда инсандин руғъдинни марифатдин, адан къанажагъдин бинеяр арадал атуниз ва хъуниз артух фикир ганва.

- Вуна дузъ лугъузва. Дугъриданни, инсан вичин рикл авай мурадрихъ, умуд авай краихъ, бахтарихъ агақын патал ам гъамиша, галат тавуна, вилик физ чалишиш хуң лазим я... Гъич санални, садрани архайн хъана, жув-жувлай рази яз, жуван къайгъуяр масадан хиве тұна, Аллагъдиз ялвариз акукъун дузъ туш...

■ И фикирар вичин вахтунда дагъийирин аздавилин женгериз руғъ гайи шеих Ярагъ Мегъамедани лагъанай. "Женг чуѓукъун азадни жеда".

- Философияда "аздавал" гафунихъ еке метлеб ава. Дүньядал чан алай вири заттарилай башкъя яз, инсандин зигъин, акул ганва. Адахъ вичин кылел къведай краирикай

икі мад. Абур кылил акъатун патал истеми-шунар гзаф хъана клаңда. Шеҳ тавур аялдиз мам гудач лугъуда.

Чавай икъван йисара Лезгинцевин хизандин памятник вичин чкадал эцигиз хъанвач. И карди чун гыхъитин лезгияр ятла чирзавачни?

Гъая саягъда Шарвиллидин хажжавай мемориални умуд яз ама.

Чахъ лап къадим вахтарилай атанвай къинирин памятникар ава. Абур гилани я келлиз, я чи неслирив ахгакъариз хъанвач. Амма илим гыкъван вилик фенва?.. Чахъ гъа күгъен араб чал, элифар чидай алимарни гзаф ава эхир!..

Хуѓер иччи жеввайдакай чун раханва. Цийи хуѓер арадал гыз, къульнебурулни чан хканы клаңзана. Лап хъсан мисални чи вилик ква: "Миргъель-Къарақуру", "Къуруш-Мискискар" къаналар тухуни Цийи Къарақуру хуѓер арадал гъана. Мискискарин хуѓер ша шумуд сеферда еке хъана. Мадни мумкинвилер ава эхир! Рагъметлу Межид бубади лугъудай: Цургъурин хуѓерлай вине дагъдай ава жеввайдакай Лакуинин Ичериин вацарин (къамарин) ятар къаналда тұна, чи хуѓерин къилихъай тухвайтла, ада Ахцегъ, Къурагъ, Хив, Табасаран, Дербент районринни хейлин хуѓерин мулкар изяд ақуудда. Са чи Ахцегъ районда гыкъван чилер цик кутаз жеда! Ибур бес къваладай чкадар артухардай, экономика хажжай рекъер тушни? Ибур гъарай-вурғайралди вай, хъсан проектар, программаяр түккүрна, майданда гъахъна клаңзавай края я. Алада вахтунда ихътил программаяр тимил вилик гъизвач...

Г.Гашаров, А.Агъаев, О.Гусейнов - Дағыстандин илимдин къагъиманар

фикирдай, абурун къайгъудай фидай ала-къун, бажарагъ ава. Ада, вичикай къиз, сифте нубатда, Ватандикай, адан къисметдикай, хайи халкъдикай, адан тіл алай месэләйрикай фагъум-фикир авун, вичин вири мумкинвилер а месэләр гъялунин рекъе эцигун лазим я. Лап къуватлу аспални вагъши гъайванин къула азадди туш... Чун, инсанар, вагъшия хъиз яшамиш жедани бес?..

■ Читал алай месэләйрикай къилин-бур гъибүр?

- Хейлин месэләйрикай чун винидіхъ раханва. Асира арадал атанвай.

Амма чеб еке харжияр галачиз гъялиж жедай месэләйрикай ава эхир.

■ Месела?..

- Месела, чи миллетдин векилрикай лап зурба агалкъунар хъайи ксарин тіварар рикл аламукъдайвал авун нелай аслу я? Лугъун чна зурба алим, гимнирин конструктор, Социализмдин Зегъметдин Игит Генрих Гъасанов тівар ДГТУ-диз гун, ДГУ-дал виликдай алай хъайи Стәл Сулейманан тівар эхцигун, Дағыстандин хурулын майшатдин илимдинни ахтармишнардай институтдиз (гила илимдин центр) ам арадал гъайи чехи алим вишиллатчи Фрид Кисриеван тівар гун ва

■ Чисульбет яргъал физва. Исятда газетар-журналар къинин цийи йис алуң-нава. Вуна вуч лугъудай чи келзабайбуруз?

- За виризас "Лезги газет" - лезги къул хъын көлевелай эвер гузва. Квадарун рехъят, арадал хуң четин кар я. Газет амукъ тийидай юғ чаз садрани тақурай!..

* * *

Чна Квезд, гъуреметлу агъсакъя, 80 йисан юбилей риклдин сидкъидай табрикзана:

Мубаракрай агакънавай яшар ваз, Ачук хурай майдын къакъан аришар ваз. Игитвилер машгъур я чаз Къакъларин - Хтайдур, душманрин тағъ күківариз! Океанриз барабар я илимда, Гъавилля Квезд таъсибарни къалинда, Къуй пары хъуй Султанарни, Ризванарни,

Османарни Омарар - Деринбур яз умъурдин шағыдамарар! Межид бубад невейрин рехъ генг хурай! Умъур, санал акъваз тийиз, женг хурай!..

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциянн колектив.

Омар ГЬУСЕЙНОВ

Къенят

Султана, айвандин кылие ацукуна, чу-
күлдади ич алагъарзай. Заз ада, бегъем
устадвал авачир гъвечи аял яз, алагъарзай
ичинин хам къадарсуз яцуди жезвайди
аквазвай. И арада, зи сиве авай гаф акъу-
дайда хыз, Межид бубади, Султана хэл-
къвена, нарази яз лагъана: - Ваъ, вав, хъ-
нанч, чан хва, гъич, валлаг, ич алагъарунин
къайда туш. Вуна а емишдин лап ериси ий-
изва хы! А саягъда ич алагъариз хайитла,
адак ахпа хъинедай вуч кумукъа?..

Бубади, Султана гъиле авай чукъулни
ич вахчуна, адан хам, чан аквадайвал, лап
мукуфидви, гзаф къелечидакас алагъариз
эгечина.

- Эгер авайвал лагъайтла, - давамарна бу-
бади вичин ихтилат, - кvez, жегъилприз, ич
алагъарун эсиллагат герек авайди туш. Куб
сарап хци я, кевай ам хам аламаз нез теже-
дай хътина къалах авач. Ич чуъвена, хам
аламаз тъурла, ада сарарих галай як кеви
ийида, гъа са вахтунда а емишдикай куб бе-
денди хийирни гзаф жеда. Вучиз лагъайтла,
гъар гъи яр-емишдин хайитла, беденди хийир
авай витаминар гзафни-гзаф гъа ракъ-
инин къаник квай хамуник ква. Ич алагъариз
мажбур жезвайбур чун хътин, сиве сарар
амачир, къульзубур я. Им - сад. Къвед лагъай-

ди, - давамарна бубади вичин ихтилат, - гъи
зат куыне ишлемишдайвал хайитла, ам
хурук акатайвал харжна вике къведач. Са
касдизни гъич са затни гъакл гъватавайди
туш, гъар са зат анжак зегьмет къачурла ара-
дал къвезва. Гъакл хайила, инсандин гъар
затунин, гъам недай яр-емиш, члем-як, чай-
шекер хъуй, гъам алуқдай пек-партал ва я
герек нафт-къел - вири затларин къадир хъя-
на къланда...

- Жегъиль вахтунда за Бакуда нафтадин
мяденра къалахдайла, хъайи са агъвалат зи
рикел лап гъа къе хыз алама, - лагъана, их-
тилат давамариз, буба къулайдиз столдихъ
ацукуна. - Чун, са клерет жегъиль лезги гадаяр,
къалахал сифте гайи мажибдихъ туквендай
гъарда вичиз герек шей-шуй къачуна, къе-
цел эгечина, ихтилатрик квай. Чакай са пуд
года, гъар сада вичин жигиндай акуйдай спич-
калади вичин панпруссик цай кутуна, чугваз,
са патав акъвазнавай. И кар акур мяденрин
чехиди тир Тагъиева, и гадайриз вичин патав
эверна, къевелай малумна:

- Къенин йикъалай за куын пудни къалах-
дилай апудзала. Кевай куб панпруссик пуда-
вай са спичкадин къалунанди цай кутаз жез-
вачирни? Куб гъакъван девлетлу хъанвани,
гъарда къилди-къилди спичкайра акуидиз,
панпруссик цаяр кутадай къван? Заз аквазва,
кvez куб затунин къадир авач. Къуне, кевел
гъалтайла, зи девлетризи инсафдак. Гъакл
хайила, инлай къулух мад куыне ийидай
къалахаз заз герек туш! Ахлад куб ватандиз!..

- Им, гъелбетда, - лагъана бубади, - чаз,
амай фляйриз, Тагъиева гайи сифте тарс
хъанай. Гъакъикъатдани, кар са спичкадин
къалунал алачтлани, я гила а спичкадихъ са
еке къиметни аватлани, Тагъиеваз а жегъи-
лар фагъум-фикир, чупин затунин къадир ава-
чир явакъанар яз акуна ва ада абур къла-
хдакийни азандай...

- Заз зи бубадивай ван хъайи агъвалат я,
- лагъана, Межид буба маса са къиса ахъю-
нив эгечина. Вилик девирра са девлетлу кас-
дихъ бегъемсуз, акулусуз гада хъаналда.
Гъикъван бубади алахъунар ийизвайтлани,
гада адавай дувъз рекъель гъиз жезвачир.
Къалахиз, зегьмет чугваз гададиз эсиллагъ
къандачир. Адан пеше ички хъун, дустарихъ
галаз мел-межлисар тешкилиз, ваякъандиз
вахт акуйдун тир. Буба къульзум хъана, лап а
дунъядиз фидай вахтар мукъва хайила, ам
эхирин ихтигин фикирдал атана: "Валлагъ, зун
къейила, и зи акулусуз, ферсуз гадани са
арадилай, зи девлетар кутягъ хайила, ги-
шиллана-мекъила гъелек жедайди я. Мал-
девлет амай къван адан къилиз акул къве-
дай хътиндиг туш. Белки, девлет кутягъ
хайила къванни адан къили ван аврутла", ла-
гъана, бубади вичихъ авай къизилдин пулар
къалин къавуз янавай тахтайрин къаник чу-
нукъхна, чебни кир акъурнавай къелечи тахта
алай чадик. Буба рагъметдиз фейидалай
къулухни акулусуз хци вахт, гъа вилкрай
хыз, ярар-дустарихъ галаз ички хъваз, кефер
чугваз акуйдзавалдай. Девлетарни къалин

пипъяя экъечизавай затлар туш къван. Вил га-
лачиз харж ийиз хъайила, са арадилай абури-
ни кутягъ жезвайди я. Гъа икл, бубадилай
амай мал-девлет тармар авурдалай гъуль-
уныз гада лап гъа цикай хкатай балугъ
хыз амукуна. Михыз кефи чур хъана, къеве
гъатай ам месиз яна. Гила мад адан патав
хквейдай, гъал-агъвалдикай, дерди-балади-
кай хабар къадайдини амукунач.

Ийир-тийир къавхай, фир-тефир чка сал
хъайи гада эхирни вичи-вич асмишунин фи-
кирдал атана. Тавдин къвалин къавук квай
къиринихъ ёб вегъена, тларамарна, мъкъу-
къил, кемен авуна, вичин тутъуна туна. Къус-
ридал хжак хъана, къавукай къурс хъайи гададин
зланвал хъуз тахъана, тахта хана, гада, вич-
вичик кумачиз, чипел аватна. Са герендилий
вич-вичел хтайлар, адаа вичин винел вата-
рив, къвалин чипел, къизилдин пулар алаа ак-
вада. Гила геждэн-гэж гададин къили ван аву-
нналда: "Ибур бубади заз тунвай тарсни дев-
летар я..." Гъанлай къулухъ ам адеддин зегъ-
меткеш инсанар хыз дуланиш жез эгечна,
вафасуз, яваъкан дустарикайни къерх хъана.

- Гила, чан рухвяяр, - давамарна Межид
бубади вичин ихтилат, - и агъвалатдикай
акъуллу инсанди вичиз тарс хкудуун лазим я.
Гъамиша итимдин къулухъ диде-буба жедай-
ди туш. Инсан акъуллудаказ, маса зегьмет-
кеш инсанрилай ибret къачуна, жувахъ авай-
авачир мал-девлетдин къадир хъана, зегьмет
чугваз, яшамиш хъана къанзавайди я...

Чемчур - им са девран я...

ЭМИН

Цекъульд лагъай асиридин юкъвалай чаз
Тамашзава Эмин, капаш пепеваз.
Хкаж хъана девирдал, пайгъамбар хыз,
Килигзава ам чи дерди-баладиз.

Эминан чалар къелайла мад ва мад,
Хкудзава за абурукай жуваз дад.
Абур кужумна, ацукуна къелем гваз,
Хъизива и царапар, Эмин риклеваз.

На инсандин гъузелвал, акул-жамал
Къалурна чаз, садавайни тахъайвал.
На рекъин тийидай ви эсерар чаз
Туна фена, умъурдин чагъиндаваз.

Дуњядя гъахъ авачирди къатана,
Умъурдикай перт хайила на лагъана:
"Ваз къуллугъиз фена, дуњья, зи йисар,
Вучиз на зи гъалдикай къунач хабар?

Вучиз, дуњья, вун икл садбуруз ганва?
Садбуру вучиз бес на кабабна, канва?
Садбуруз вун дайм хайди хайила,
Садбурун жувакай вучиз рикл ханва?.."

Халкъдин гъамни-хифет на ви тлал уна,
Абурукай на ви рикл къвал уна,
Вакай халкъдин эрзимандин мез хъана,
Гъакл хайила, халкъ ви патав къвезд хъана.

Ви шиират дагъдин михы булах я,
Вун чи халкъдин эбди тир дамах я,
Лезги халкъ амай къван гъагъи, хъухъ чалахъ,
Ви руѓа, Эмин, дайм галаз жеда чахъ.

Бубадин насигъят

Ракъини ваз чим гузава,
Чилини - къуват.
Диде-бубадин гафари -
Насигъят, къудрат.

Халикъдивай къачу жуваз
Нуслерет, адалат.
Абурукай ви балайриз
Ая имарат.

Акл хайила, шак алачиз,
Руѓа сагъ-саламат
Амукуда ви, чир хъухъ, дуст кас,
Им я гъакъикъат.

Жегъил члавуз

Жегъиль члавуз заз акл жедай
Дагълар залан асклан я.
Къульзум хайила лугъузва за:
"Вуч а дагълар къакъан я!"

Жегъиль члавуз лугъудай за
Умъур - им са девран я.
Къульзум хайила акувазва заз,
Умъур туш, им-гъижран я...

Дертлу мъгъуббат
(Къиса)

Гатфар бере
Суван къале
Зунни зи яр - къве къурпе,
Къве жегъиль плир,
Квачир пехир,
Жедай къуна гъиль-гъиле.

Ашкъид цирер,
А пак гъиссер
Кткайла къатидаказ,
Абуру гъвечи,
Чеххи, рехи
Эсерда гъакл вириз!

А цирерики
Къачуна пай,
Зини ярдин рикл шад тир.
Амма, чидач,
Низ хуш хванач
Бахтлуди хъун
Чи сагъ цир.

Агъ, зи рикл кай,
Заз дертлу хъай,
Ашкъидикай ваз ахъяон?..

Шумуд йикъарь,
Шумуд варцар
Къвез - физватлан чилелай,
Сифте илгъям -
Залан а гъам
Алатзавач рикелай.

Яр галачир,
Ам амачир
Экъу дуњья дар я заз.
Ятлан руш гъич
Рикелай фич,
Ам умъурлух яр я заз...

Ахварай яр
Акур члавуз
Шад жеда заз тежер хыз.
Пакад юкъуз
Такур члавуз
Саил жед зун пенжердив.

Ярдин шикил -
Михы гъуль
Рикл хузваз за дайм.
Ам акунихъ,
Зав рахунихъ
Цигел я зун мидайм.

И къиса ваз
Ахъяна, заз
Са къис къван регъят хъана.
Амма зи дерт,
Зи рикл серт,
Квахъзавач, алат хъана.

Гъич са инсан,
Са мусурман
Бахтунай тахъуй магърум.
Рикл къастар,
Пак мурадар
Пуч хъана, тахъуй мазлум...

Тлавус къуш

"Темягъ тефир чка хас туш беденди"
Шихнесир КъАФЛАНов

Ви виле зи вил акъурла,
Заз тежер къван хуш жеда,
Ви рацламар, ви клақламар
Акурла, зун буш жеда.
Ви тан къурла, гардан къурла,
Зи гъльзудлиз нуш жеда,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Зун акурла, целхем къахъиз,
Хъульрез къвазда ви вилер,
И дунъядя гъич садазни
Авач ваз хътини кифер.
Вуч хушибур я на ракъурдай
Кланивилин цун хъелер,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Рагъ къарагъдай хыз жеда заз,
Валлагъ, руш, ви пепелай,
Вун раҳарла вирт аваъхъиз
Жедай хыз я мецелай,
Шурбетдилай ширина я заз
Хъвадай яд ви гъилевай,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Квар къульневаз вацлар фирла,
Къве вил къланда вун аквэр.
Къвед хыз къекъвэз, хупл гъурчегиз
Къаҷуз жеда на камар,
Вун начагъ хай са къуз гъикъван
Авардарна за накъвар,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Зи вил галай нуғвед ичер
Квайди ятла гъихътин тар?
Некъи вуч я, адалайни
Ширина я заз ви плузар,
Вун къаршидал алай члавуз
Акада заак лап лувар,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Ви къилихрал къару я зун,
Шад я ақаз ви гъльзудлиз
Вуч лезет я, алгъурайла
Зи хурал на а ви къил,
Ви сес авай чада, руш,
Валлагъ, затни туш билбил,
Темягъ тефир чка хас туш
Ви беденди, тлавус къуш.
Ваз килигдай къве вил къланда,
Цукъведилай гъурчег я вун,
Затни туш ви патав марал,
Адалай зирек я вун,
Захъ авай са хаму жейран,
Зи рикл дирек я вун,
Зи чил, зи цав, зи рагъ, зи варз,
Зи къве вилин экв я вун...

Дин

Салам гунин важиблувал

Ямин МЕГЬАМЕДОВ

Мергъяматлу, Регимлу Аллагъдин тіварцелди!

Гъакъикъатда, гъамд талукъ я Аллагъдиз. Чна Адаз шукур гъизва, чна Адавай күмек тілабзава, чна Адаз "астагъфир" ийизва (гунагърилай гъил къачун тілабзава), чна Аллагъдивай чун чи нефсерин ва чи амалрин писвилиркай хуынин карда күмек тілабзава. Вуж Аллагъди дүз рекъель гъайтла, ам садавайни дүз рекъель алуудиз жедач, вуж Ада ягъалмишвиле тунватла, ам садавайни дүз рекъель гъиз жедач. За шагылдвалзала (тестикъарзала): Сад тир Аллагъдилай гъейри, маса иллагы (гъуц, худа чна вичиз ибадат авуниз лайхху тир) авач, я Адаз шерики. За мадни шағылдвалзала, гъакъикъатда, Мугъаммад - Адан лукл ва Адан расул (пайғамбар) тирди!

"Эй иман гъанвайбур, көз Аллагъдихъай лазим тир къайдада киче хуух. Гъич рекъимир күн масакла сакланы: күн анжак мусурманар яз рекъидавал ая. Мусурманар тушиз рекъимир!" (3-сурә, 102-аят).

"Эй инсанар! Көз күн Раббидихъай киче хуух, Вичи күн са чандикай (Адамакай) халкъ авур ва адакай адаз жут (лаб - Гъава) халкъай, абурукой къведакайни ззаф штимар ва дишегълияр (вирина) чукъурай. Киче хуух көз Аллагъдихъай Вичин тіварцелди күнне садасадавай тілабзавай ва мукъавилин алақъайрикайни (абур чуриз киче хуух). Гъакъикъатда, Аллагъди көз гүзчизалзала!" (4-сурә, 1-аят)

"Эй иман гъанвайбур, киче хуух көз Аллагъдихъай, күнне дүз (гъахъ) гаф лагъ. Эгер күнне гъакъл аурутла, Ада күн кратни тузыкурда ва гунағырлайни гъил къачуда. Вуж Аллагъдиз ва Адан расулдиз мұтылуғъ хайтла, дүгъриданни, адаз чехи агалкъун жеда!" (33-сурә, 70, 71-аят).

Гъакъикъатда, виридалайни хъсан (хийирлу) калам (гафар) Аллагъдин калам я. Виридалайни хъсан (дүз) рехъ Мугъаммад пайғамбардин рехъ

"Лезги газетда" диндин пак хъинара жезва. Гъавиляй ам чиркин чайрал гадарун къадагъяя.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Къакъан хъурай дережаяр

Мегъарамдхуурун райондин Тагырхуурун-Къазмайрилай тир Низами (Шихзада) МАМЕДОВ газафбуруз сейли инсан, кардик кыл кутадай ва агалкъунралди къилизни акъуддай тешкилатчи хъизни малум я. Са ваҳтара ада Махачкъалада ДГПИ-да студентриз музықадин тарсар гана. Гүльгүнлай, хайи хуурыз күч хъхъайлса, муаллимди вичин пешедин рекъяй инаниң үзүйлини камар къачуна, үзүйлини күттүүлүп кутина. Адан алахъунар себеб яз, Тагырхуурун-Къазмайрилай акъаттазвал несилин гележек патал еке метгелб авай аялтин музықадин мектеб кардик акатна. Ам музықадин рекъяй алахъунар авағбуруз гөнгөнш майданризни къакъан мертеңбайриз экъечунин карда рум гудай макандиз элкъене... Амма къе зи ихтилат Низами Мамедовакайни

ада арадал гъайи мектебдикай вәъ, ихтигин кар бажарышдай бубадин хцикай - духтур-невролог яз Сургутда къалахзая Феликс Мамедовакай.

Ам 1984-йисан 28-ноябрдиз Махачкъала шеңберда муаллимдин хизанда дидедиз хана. Тагырхуурун-Къазмайрилай мектеб күттэйгъайдалай къулухъ Феликс Каспийскдин медучилищедик экчелна ва 2005-йисуз анаң тафаватлу дипломдалди күттэйн. Мадни чехи дережаяр, газаф чирвилер къачунин мурад аваз, жегъилди гъа училище күттэйай ийисуз, энгелвал тавуна, Астрахандин медицининин академиядиз документар вугана. Ина лечебный факультет аталкъунралди күттэйай адас Астраханда акъазасун ва неврологийлин пешедай къалахун теклифина. Иккى, ина адас вичин зөгъметдин рехъ башламишина. Са къадар вахтунда къалахайдалай къулухъ здравоохраненидин департаментдин теклифдалди 2012-йисалай къедалди Феликс Хантый-Мансийский автономный округдин Сургут шеңберда духтур-невролог яз къалахзая.

Вилик эңгай мақсадар къилиз акъудун патал вич тербиялувиленди, чешнелувиленди күнне түзүвайвиял ада амадагрин арада гъурметни къазаннишина.

Пешедин рекъяй тежриба къатаңынлай гъейри, жегъил пешекар медицинадай илимдин къалахадални машъул я. Адан хизанда къве гъвечи руш чехи жезва.

Къеңд ийин, Феликсан чехи стха Темирағъади алай вахтунда Тагырхуурун-Къазмайрилай аялтин искустводин мектебдин директорвиле къалахзая.

Къой абурухъ гъар са карда агалкъунар, къа-

кан дережаяр хъурай!

Дүньяды

Зеленскийдизни теклиф ракъурда

Россияди Украинадин президент В. Зеленскийдиз Ватандын Чехи дәвәда Гъалибвал къачурдалай инихъ 75 йис тамам хъунис талукъ яз 2020-йисан 9-майдиз Москвада күнде фидай юбилейдин суварик теклифдайвал я. Идан гъакъындай малумат "Новости" РИА-диз Россиядин Президентдин күмекчи Юрий Ушакова раижна.

Адан гафара, суварин юкъуз Россиядин меркездиз атунин къаст авайди 17 улкөндин регбьерри тестикъарнава. Абурун жергеда Индия, Франция, Куба, Венесуэла, Белоруссия, Молдавия, Сербия, Чехия ва масабур ава. Ушакова алаба хъувурвал, Дональд Трампа и теклиф хүшдиз къабулнаны, США-дин терефди теклифдиз талукъ яз гъелелгитайин жаваб ганвач.

2018-йисуз президентдин администрацияди Москвада күнде фейи Гъалибилин суварик иштиракун патал къецепатан улкөйерин регбьерриз теклифнан. Кремлда малумарайвал, улкөйерин күнде ақвазнавайбуруз анжак юбилейдин миракатар күнде фидай вахтунда теклифзана.

Эхиримжи сеферда Москвадын Украинадин президент Виктор Янукович 2012-йисуз атана. А чавуз ада В. Путинанъ галаз авур сүзбетар къве сядта давам хъанай.

Идлибдиз ягъунар къуна

США-ди, чинп гъерекатринг гъакъындай Москвадизни, Анкарадизни малумар тавуна, вири икъраар чурунанди, Сириядин Идлиб виляятда ягъунар тешкилна. Идан гъакъындай, "Lenta.ru" чешмеди раижавайвал, миджалзайвай терефди барышу гъувунин рекъяй Сирияди кардик квай Россиядин центрада малумарна.

Секин гъалар хъун патал гъечишлил квай зонада Америкадин военныри чинп гъерекатралди къурхулувал арадал гъана. Малумарайвал, США-дин женгчийри 31-августдин авиациядин ягъунар тешкилна. Гъерекатар күнде фидалди къуда сят вилик Сириядин армияди Россиядин ва Түркиядин теклифдади Идлибдин мулкара цай гунин гъерекатар күттэй хъанвайдан гъакъындай малумарнай.

Америкадин женгчийри малумарайвал, абурун мақсад боевикрин "Аль Каиде" тешкилат, кылди къачуртла, адан күнде ақвазнавайбур тергүн, США-дин ватандашприз къурху гузайвайлар, гъужумар арадай акъудун тир.

Чадин чешмейри хабар гайвал, американавири авур гъужумдик террористрин "Аль-Каида" дестидихъ галаз алакъалу штаб ақатна. А чавуз ана боевикри гурушу күнде тухузтай. Нетижада 40-далайни газа боевикар ва женгинин майданрин командирар телефон хъана.

Къеңд ийин, Идлибдин чехи пай террористрин къваталарин гъузчилил ква.

Алақъаяр үзүйли хъийиз къланзана

Белоруссиядин президент А. Лукашенкоди Вашингтондикъ галаз алақъаяр үзүйли кылелай башламишиз къланзайдакай малумарна. ТАСС-дин чешмеди хабар гузайвал, и фикир ада США-дин президентдин милли хатасузвилин рекъяй меслятчи Болтонахъ галаз гурушу хъайи чавуз раижна.

Америкадин чиновник Белоруссиядиз атун Лукашенкоди тариҳдин вакъиадив гекъигина. Къеңд авурувал, ихтигин вини дережадин векилар Белоруссиядиз фадлай атанвачир. Адан гафарай, Болтон мугъманвиле хъунхъ галаз алакъалу месэлади газафбурук гъулгъула кутунатлани, а гурушуздыхъ Минск патал хъсан метлеб ава.

Лукашенкоди Болтоназ күнде улкөнди талукъ вири месэляр дүстүлелди веревирдүн теклифна ва гележегда Минскдини Вашингтонди алақъада аваз санал къалахунин къайдаярни адалатлудаказ къеңд арадай фейила, Америкадин посолни Минскдай хъфена.

Къумек хиве къунва

Америкадин вице-президент Майк Пенса Украинадин тереф хүвие къуна. Владимир Зеленскийдиз галаз гурушу хъайи чавуз Пенса малумарайвал, США-ди Украинадин журабе-жууре месэлайрай къумек гуда. Идакай Fox News телеканалдин "Facebook" авай чини раижна.

Пенса Зеленскийдиз президентдин къулгүлдүв мякъемдакас эгечүн төбикка. Ада алаба хъувурвал, улкөйерин арада авай алақъаяр хъсанбүр, США-ди 2014-йисалай Украинадин мулкарин битаввилин тереф хъзува.

"Завай күн инаннишиариз жеда, чна Украинадин халкъдин хатасузвилин, мулкарин битаввилин, гъа жергедай яз Крымда Украинадин ихтиярриз талукъ месэлайрани къумек гуда", - лагъана Пенса.

Сиясатчияр дүньядын къеди лагъай дяве башламиш хъайи йи-къаҳ галаз алакъалу яз Варшавада күнде фейи миракатрин сергъятра аваз гурушшиш хъана. Зеленскийди Польшадин ва Литвадин президентрихъ галазни гурушшиш хъана.

Дзюдодикай авай хийирдикай

Россиядин Президент В. Путинан фикирдади, дзюдодада машгүл хъуни адас ва Монголиядин президент Х. Баттулгадиз са фикирдада алаз нетижалу ихтилатар ийдай хъсан мүмкинвал гузва. Идакай Президентди Монголиядин "Одрийн сонин" газетдиз гайи интервьюда малумарна.

Россиядин регбьерди къеңд авурувал, умуми итижри ва сад-садаз ухшар фикирри важибул месэлдигүл гъязлиз, кар алай терефар вилик түхнин карда агалкъунар хъуниз къумекна.

Чешмеди кхизайвал, Путинан спорттын инсандин ашкын, къуват күттэйдиди, ам хъсандин тербияламишвайди къеңднава. Ам 11 йиса авай чавалай спорттада машгъул жезва. Исятда дзюдодин, самбодин рекъяй устад я.

Чин гъазурайди - Куругъали ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 9 сентября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!» 0+
 08.15 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 «Воспевшие Дагестан» Позитивный спектакль
 10.55 «Одекан» 6+
 11.25 «Служба Родины» 12+
 11.45 Д/ф «Ахтынская крепость» 12+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Человек и право»
 14.05 «Арт-клуб» 0+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 «Музыкальный майдан»
 16.30 Время новостей Дагестана

16.55 X/ф «Здравствуй, Москва!» 0+
 18.45, 01.15, 04.45 Передача на тобасаранском языке «Мил»
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
 20.20 «PRO-Med» 12+
 21.05 «Дагестан туристический» 6+
 21.30 «Учимся побеждать»
 21.50 «На виду» 12+
 23.20 «Угол зрения» 16+
 23.45 Д/ф «Киевые, пойте о нас!» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 1 с.
 02.30 «Учимся побеждать»
 02.45 Концерт 12+
 05.15 X/ф «Здравствуй, Москва!» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (16+).
 09.00 Новости. (16+).
 09.25 «Доброе утро». (16+).
 09.55 «Модный приговор». (6+).
 10.55 «Жить здорово!» (16+).
 12.00 Новости. (16+).
 12.15 «Время покажет». (16+).
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 17.00 «Время покажет». (16+).
 21.30 «Учимся побеждать»
 21.50 «На виду» 12+
 23.20 «Угол зрения» 16+
 23.45 Д/ф «Киевые, пойте о нас!» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 1 с.
 02.30 «Учимся побеждать»
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.45 «Наедине со всеми».

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 «Журналистика». Круглый стол.
 18.15 Акценты Аналитическая программа И.Алипулата
 05.00 «Утро России». (16+).
 09.00 «Вести». (16+).
 15.00 «Утро России». (16+).
 15.15 «Давай поженимся!» (16+).
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 17.00 «Учимся побеждать»
 18.00 «Вечерние новости». (16+).
 18.35 «На самом деле». (16+).
 19.45 «Пусть говорят». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 21.30 Т/с «Дипломат». (16+).
 23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 2 с.
 02.30 Концерт 12+
 05.10 «Человек и вера» 12+

НТВ

05.00 Т/с «Дельта. Продолжение». (16+).
 06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
 08.15 Акценты Анализическая программа И.Алипулата
 09.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 «Сегодня». (16+).
 11.45 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (16+).
 12.50 «60 минут». (12+).
 14.00 «Вести». (16+).
 14.45 «Кто против?» (12+).
 17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
 18.50 «60 минут». (12+).
 20.00 «Вести». (16+).
 21.35 Футбол. Отборочный матч ЧЕ-2020. Сборная России - сборная Ка-захстана. Прямой эфир из Калининграда.
 23.45 Д/ф «Вечерний Ургант». (16+).
 00.20 «Время покажет». (12+).
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.45 «Наедине со всеми».

ДОМАШНИЙ

06.30 «Удачная покупка». (16+).
 06.40 «6 кадров». (16+).
 07.20 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.05 «Мальцева». (12+).
 09.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 «Сегодня». (16+).
 11.45 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (16+).
 12.50 «60 минут». (12+).
 14.00 «Вести». (16+).
 14.45 «Кто против?» (12+).
 17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
 18.50 «60 минут». (12+).
 20.00 «Вести». (16+).
 21.35 Футбол. Отборочный матч ЧЕ-2020. Сборная России - сборная Ка-захстана. Прямой эфир из Калининграда.
 23.45 Д/ф «Вечерний Ургант». (16+).
 00.20 «Время покажет». (12+).
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.45 «Наедине со всеми».

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (16+).
 08.05 «Ералаш»
 08.25 X/ф «За витриной универмага». (12+).
 10.25 Д/ф «Алена Апина. Давай так...» (12+).
 11.30 «События». (12+).
 11.50 «Петровка, 38». (16+).
 12.00 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.35 «Мой герой. Александр Дьяченко». (12+).
 14.30 «События». (12+).
 14.50 «Город новостей». (12+).
 15.05 Т/с «Пуаро Агата Кристи». (12+).
 17.00 «Естественный отбор». (12+).
 17.50 «События». (12+).
 18.20 Детектив «Колодец заботы желаний». (12+).
 22.00 «События». (12+).
 22.30 «Роман со слогом». (12+).
 23.05 «Знак качества». (12+).
 00.00 «События. 25-й час». (12+).
 03.25 Д/ф «Порча». (16+).
 03.50 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 05.30 «Тест на отцовство». (16+).
 06.20 Т/с «Дельта. Продолжение». (16+).
 06.20 «Удачная покупка».

ЗВЕЗДА

06.00 «Сегодня утром». (16+).
 08.00 Новости дня.
 08.20 Главные с О.Беловой.
 10.00 Военные новости.
 10.05 Д/ф «Легенды госбезопасности». (16+).
 10.50 X/ф «Настоятель». (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.20 «Открытый эфир». (12+).
 15.00 Военные новости.
 15.05 Д/с «Крылатый космос. Стратегия звездных войн», 1-3 с. (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.30 «Специальный репортаж». (12+).
 18.50 Д/с «Подводный флот Великой Отечественной войны». (12+).
 19.40 «Скрытые угрозы». (12+).
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». (12+).
 21.15 Новости дня.
 21.25 «Открытый эфир». (12+).
 23.05 «Между тем». (12+).
 23.35 Т/с «Ладога». (12+).
 03.35 X/ф «Жаворонок». (12+).
 05.05 Д/ф «Звездный отряд». (12+).

вторник, 10 сентября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.10 Мультифильм 0+
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 Фильм - спектакль «Правда - хорошо, а счастье лучше» 0+
 11.50 «PRO-Med» 12+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Дагестан туристический» 6+
 13.15 «На виду» 12+
 13.55 Д/с «Органическое земледелие» 12+
 14.30 Время новостей Дагестана

14.50 «Музыкальный майдан» 12+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 X/ф «Ищите женщины! 1 с. 0+
 18.45, 01.15, 04.45 Передача на лакском языке «Арчи ва агуль»
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
 20.20 «Дагестан многонациональный» Д/ф «Хромочка - кузница чемпионов».
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.55 «Человек и вера» 12+
 23.20 Д/ф «Сильные духи»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 2 с.
 02.30 Концерт 12+
 05.10 «Человек и вера» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (16+).
 09.00 Новости. (16+).
 09.25 «Доброе утро». (16+).
 09.55 «Модный приговор». (6+).
 10.55 «Жить здорово!» (16+).
 12.00 Новости. (16+).
 12.15 «Время покажет». (16+).
 15.00 «Дагестан без коррупции» 12+
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 17.00 «Время покажет». (16+).
 18.00 «Вечерние новости». (16+).
 18.35 «На самом деле». (16+).
 19.45 «Пусть говорят». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 21.30 Т/с «Дипломат». (16+).
 23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 2 с.
 02.30 Концерт 12+
 05.10 «Человек и вера» 12+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Диалоги на равных
 18.10 «Дагестан-Волгоград»
 18.30 Док. фильм
 05.00 «Утро России». (16+).
 09.00 «Вести». (16+).
 15.00 «Утро России». (16+).
 15.15 «Давай поженимся!» (16+).
 16.00 «Мужское/Женское». (16+).
 17.00 «Время покажет». (16+).
 18.00 «Вечерние новости». (16+).
 18.35 «На самом деле». (16+).
 19.45 «Пусть говорят». (16+).
 21.00 «Время». (16+).
 21.30 Т/с «Дипломат». (16+).
 23.30 «Вечерний Ургант». (16+).
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.50 Д/ф «Белла, чао, или Цветок на память» 2 с.
 02.30 Концерт 12+
 05.10 «Человек и вера» 12+

НТВ

05.00 Т/с «Дельта. Продолжение». (16+).
 06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
 08.05 «Мальцева». (12+).
 09.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 «Сегодня». (16+).
 11.45 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (16+).
 12.50 «60 минут». (12+).
 14.00 «Вести». (16+).
 14.45 «Кто против?» (12+).
 17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
 18.50 «60 минут». (12+).
 20.00 «Вести». (16+).
 21.35 Футбол. Отборочный матч ЧЕ-2020. Сборная России - сборная Ка-захстана. Прямой эфир из Калининграда.
 23.45 Д/ф «Вечерний Ургант». (16+).
 00.20 «Время покажет». (12+).
 03.00 Новости. (16+).
 03.05 «Время покажет». (16+).
 03.45 «Наедине со всеми».

ДОМАШНИЙ

06.30 «Выбери меня». (16+).
 07.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.30 «Давай разведемся!» (16+).
 09.35 «Тест на отцовство». (16+).
 10.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 11.30 «События». (12+).
 12.05 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.40 «Мой герой». (12+).
 14.30 «События». (12+).
 15.00 «Город новостей». (12+).
 15.05 Т/с «Пуаро Агата Кристи». (12+).
 17.00 «Естественный отбор». (12+).
 17.50 «События». (12+).
 18.20 Детектив «Отель последней надежды». (12+).
 22.00 «События». (12+).
 22.30 «Осторожно, мошенники! Адские соседи». (12+).
 23.05 Д/ф «Тайны советских миллионеров». (12+).
 00.00 «События. 25-й час». (12+).
 03.30 Д/ф «Порча». (16+).
 03.55 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 05.35 «Тест на отцовство». (16+).
 06.20 «События». (12+).
 06.20 «Удачная покупка».

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (16+).
 07.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.30 «Давай разведемся!» (16+).
 09.35 «Тест на отцовство». (16+).
 10.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 11.30 «События». (12+).
 12.05 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.40 «Мой герой». (12+).
 14.30 «События». (12+).
 15.00 «Город новостей». (12+).
 15.05 Т/с «Пуаро Агата Кристи». (12+).
 17.00 «Естественный отбор». (12+).
 17.50 «События». (12+).
 18.20 Детектив «Новогодний рейс». (16+).
 19.00 Комедия «Новогодний рейс». (16+).
 20.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 21.30 Т/с «Самара». (16+).
 02.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 22.00 «События». (12+).
 22.30 «Линия защиты». (12+).

ПЯТНИЦА, 13 СЕНТЯБРЯ**РГВК**

06.45 «Заряжайся» 0+
07.00, 08.30, 16.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке «Гадонги гамалги заманги» 12+
07.55 «Заряжайся» 0+
08.10 Мультифильм 0+
08.50 «Заряжайся» 0+
09.10 X/f «Кочубей» 0+
11.05 «Дагестан без коррупции» 12+
11.30 «Пятничная проповедь»
12.05 «Вернисаж» 6+
12.50 Агрессор 12+
13.20 D/f «Август 1999-го. Новолак. Разгром» 12+
13.50 «Кунацкая» 12+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Музыкальный майдан» 12+
16.55 «За скобками» 12+

17.00 X/f «Свинярка и постух» 0+
18.30 Мультифильм 0+
18.45, 01, 15, 04, 30 Передача на кумыкском языке 12+
19.30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана
20.00, 23, 00 Время новостей Махачкалы
20.20 «За скобками» 12+
20.25 «Подробности» 12+
20.55 «На виду. Спорты» 12+
21.35 «Молодежный микс»
21.55 «Годекан» 6+
22.20 «За скобками» 12+
22.25 D/f «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали» 16+
01.00 Время новостей. Махачкала
01.50 D/f «Сильные духи»
02.35 «Молодежный микс»
02.50 Концерт 12+
05.05 «Годекан» 6+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (16+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (16+).
09.55 «Модный приговор». (6+).
10.55 «Жить здорово!». (16+).
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!». (16+).
20.20 «За скобками» 12+
20.25 «Подробности» 12+
20.55 «На виду. Спорты» 12+
21.35 «Молодежный микс»
21.55 «Годекан» 6+
22.20 «За скобками» 12+
22.25 D/f «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали» 16+
01.00 Время новостей. Махачкала
01.50 D/f «Сильные духи»
02.35 «Молодежный микс»
02.50 Концерт 12+
05.05 «Годекан» 6+

РОССИЯ 1

11:25, 14, 25, 17, 00, 20, 45 Вести-Дагестан
17.25 Мир Вашему дому
17.50 Вспоминая 99-й. В жанре военного репортажа
05.00 «Утро России».
09.00 «Вести».
15.15 «Давай поженимся!». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (17+).
17.00 «Время покажет». (16+).
18.00 «Вечерние новости». (17+).
18.35 «Человек и закон». (17+).
19.45 Телегра «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время». (16+).
21.30 «Голос 60+». Новый сезон. (12+).
23.30 «Вечерний Ургант». (17+).
00.20 «Внутри секты Мэнсона: Утерянные плёнки». (18+).
01.00 X/f «Сильные духи»
02.35 «Молодежный микс»
02.50 Концерт 12+
05.05 «Годекан» 6+

НТВ

05.00 Т/c «Дельта. Продолжение». (16+).
06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.05 «Доктор Свет». (16+).
09.00 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 «Сегодня». (16+).
10.20 Т/c «Лесник. Своя земля». (16+).
13.00 «Сегодня». (16+).
13.25 «Чрезвычайное происшествие. Обзор». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня». (16+).
16.30 «Место встречи». (16+).
17.00 «ДНК». (16+).
18.00 «Жди меня». (12+).
19.00 «Сегодня». (16+).
19.40 Т/c «Куба». (16+).
20.40 Т/c «Балабол». (16+).
22.50 ЧП. Расследование.
23.15 X/f «Последний герой». (16+).
01.00 «Мы и наука. Наука и мы». (12+).
02.00 «Квартирный вопрос». (16+).
04.10 Т/c «Семейный детектив

ДОМАШНИЙ

06.30 «Выбери меня». (16+).
07.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.30 «Давай разведемся!». (16+).
09.35 «Тест на отцовство». (16+).
10.35 D/f «Реальная мистика». (16+).
12.30 D/f «Понять. Простить». (16+).
14.25 D/f «Порча». (16+).
14.55 Мелодрама «Ноты любви». (16+).
19.00 Мелодрама «Бойся желаний своих». (Украина). (16+).
23.20 «Про здоровье». (16+).
23.35 Т/c «Самара». (16+).
01.25 D/f «Понять. Простить». (16+).
03.00 D/f «Порча». (16+).
03.25 D/f «Реальная мистика». (16+).
04.55 «Тест на отцовство». (16+).
05.00 D/f «Советские секс-символы: Короткий век». (12+).
05.50 D/f «Вторая семья: Жизнь на разрыв». (12+).
01.40 D/f «Актёрские драмы. Нехорошие квартиры».
06.10 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (16+).
08.05 «Ералаш». (16+).
08.15 D/f «Я стал другим...».
09.05 Детектив «Тайна последней главы». (12+).
11.30 «События». (12+).
13.25 Детектив «Призраки Замоскворечья». (12+).
14.30 «События». (12+).
14.50 «Город новостей». (12+).
15.05 Детектив «Призраки Замоскворечья». (12+).
18.35 Т/c «След Пираны». (12+).
21.15 «Новости дня». (12+).
21.25 Т/c «След Пираны». (12+).
22.45 X/f «Личный номер». (12+).
01.00 X/f «Схватка втуре». (12+).
02.35 X/f «Франц+Полина». (16+).
04.30 D/f «Выбор Филби». (12+).
05.00 D/f «Западная Сахара. Несуществующая страна». (12+).
05.40 X/f «Три толстяка».

ЗВЕЗДА

06.20 X/f «Влюблен по собственному желанию». (12+).
08.00 «Новости дня». (12+).
08.20 X/f «Влюблен по собственному желанию». (12+).
08.50, 10.05, 13.20, 15.05 Т/c «Марыны роща 2». (12+).
10.00 Военные новости. (12+).
13.00 «Новости дня». (12+).
15.00 Военные новости. (12+).
15.40 X/f «Хастольт 2». (12+).
18.00 «Новости дня». (12+).
18.35 Т/c «След Пираны». (12+).
21.15 «Новости дня». (12+).
21.25 Т/c «След Пираны». (12+).
22.45 X/f «Личный номер». (12+).
01.00 X/f «Схватка втуре». (12+).
02.35 X/f «Франц+Полина». (16+).
04.30 D/f «Выбор Филби». (12+).
05.00 D/f «Западная Сахара. Несуществующая страна». (12+).
05.40 X/f «Три толстяка».

СУББОТА, 14 СЕНТЯБРЯ**РГВК**

07.00, 08.30, 16.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на кумыкском языке. 12+
07.55 Мультифильмы 0+
08.10 X/f «Ангел в любите-тайке» 0+
10.30 «Молодежный микс»
10.50 «Русский музей» 0+
11.50 «Подробности» 12+
12.15 «На виду. Спорты» 12+
12.55, 02.00 «Мир сквозь танцы» Совместный концерт ансамблей танца «Лезгинка» и «Донбас»
15.10 D/f «Гусейн и Ольга»
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.55 «Дежурная часть» 16+
17.10 X/f «Загадка кубачинского браслета» 0+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

19.30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана
19.55 «Дежурная часть» 16+
20.10 «Парламентский вестник» 12+
20.35 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный» D/f «300 лет губернии»
20.50 «Первая студия» 12+
21.30 «Время говорить молодым» 12+
22.10 D/f «Заповедник речеслав» 0+
23.00 Спектакль-этюд «Новеченто» 12+
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
04.00 «Время говорить молодым» 12+
04.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

05.50 «Россия от края до края». (12+).
06.00 Новости. (16+).
06.10 «Россия от края до края». (12+).
06.55 Т/c «Красная королева»
09.00 «Играй, гармонь любими!». (12+).
09.45 «Слово пастира». (12+).
10.00 Новости. (16+).
10.15 «Ирина Роднина. Женщина с характером». (12+).
11.15 «Честное слово». (12+).
12.10 D/f «Заповедник речеслав». (12+).
12.15 «Иосиф Кобзон. Песня моя - судьба моя». (12+).
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
04.00 «Время говорить молодым» 12+
04.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

РОССИЯ 1

05.00 «Утро России». Суббота.
05.25 X/f «Холодное лето пятидесят третьего...»
08.15 «По секрету всему свету».
08.40 Местное время. Суббота. (12+).
09.20 «Пятеро на одного». (12+).
10.10 «Сто к одному». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.20 «Вести». Местное время.
11.40 «Петросян-шоу». (12+).
12.00 «Мезальянс». (12+).
13.50 X/f «Мезальянс». (12+).
18.00 «Вечер-посвящение Иосифу Кобзону». (12+).
21.00 «Время». (16+).
21.20 «Клуб Веселых и Находчивых». Летний Кубок-2019. (16+).
23.40 X/f «Как Витя Чеснок влез Леху Штыря в дом инвалидов». (18+).
01.25 X/f «Гиппотомат». (16+).
03.50 «Наедине со всеми».

НТВ

04.50 ЧП. Расследование.
05.25 X/f «Холодное лето пятидесят третьего...»
07.25 «Смотр». (16+).
08.00 «Сегодня». (16+).
08.20 «Готовим с Алексеем Зиминим».
08.40 Местное время. Суббота. (12+).
09.20 «Пятеро на одного». (12+).
10.10 «Сто к одному». (12+).
11.00 «Еда живая и мертвая». (12+).
11.20 «Вести». Местное время.
11.40 «Петросян-шоу». (12+).
12.00 «Квартирный вопрос». (12+).
13.10 «Поехали, поедим!». (16+).
14.00 «Своя игра». (16+).
16.20 «Следствие вели». (12+).
17.15 «Последние 24 часа». (12+).
18.00 «Привет, Андрей!». (12+).
19.00 «Центральное телевидение». (16+).
21.00 T/c «Пес». (16+).
23.00 «Международная пиратская». (18+).
21.00 T/c «Пес». (16+).
23.55 «Квартирник НТВ у Маргулиса». (16+).
01.05 «Фоменко фейк». (16+).
01.10 X/f «Лабиринты судьбы». (12+).
03.40 X/f «На дне». (16+).

ДОМАШНИЙ

04.30 «6 кадров». (16+).
06.45 «Удачная покупка». (16+).
06.55 Мелодрама «Александра». (16+).
09.00 Мелодрама «Букет». (16+).
10.55 Мелодрама «По правде любви». (Украина). (16+).
12.00 «Квартирный вопрос». (16+).
13.30 Детектив «Племяшка»
14.30 «События». (16+).
15.00 Детектив «Племяшка»
17.20 Детектив «Перелетные птицы». (12+).
21.00 «Постскриптум». (16+).
22.15 «Право знать!». (16+).
23.45 «События». (16+).<

Къиблепатан Дағъустанда - Чирвилерин югъ

Ахцегъ

Алина ШЕРИФАЛИЕВА

2-сентябрдиз Чирвилерин йикъаз талукъ шад мярекатар Къиблепатан Дағъустандын районнин вири хуърера къилье фена. Икъл, Ахцегъ райондин школайрикай сана - Ахцегърин 1-нумрадин СОШ-да къиле фейи шад мярекатда Дағъустандын Гъкуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, Ахцегъ райондин къил Осман Абдулкеримова ва масабуру иштиракна.

Муаллимиз ва аялриз сувар тебрик авунихъ галаз сад хъиз, О.Абдулкеримова гъэр сасдин умурда муаллим-вилини пешедихъ авай важибуливел фикир желбна. Ада гъакни Дағъустандын къиле авай касриз, къилди къачуртла, Владимир Васильеваз сагърай лагъана. Ада къил кутуналди республикада "100 школа" ва "150 школа" проектин сергъятра аваз райондин чирвилер гудай 7 идара ремонтнавайди къейдна.

Рамазан Жафарова къват! хъянвайбуруз вичин патай ва Дағъустандын Къил Владимир Васильеван тъварухътай къелунин цийи йис тебриказавай чими келимаяр лагъана. Ада чирвилер гудай идара яратмишнавай шартларилай газифни-газиф аслу тир образованидин еридиз къенин юкъуз къетлен фикир гузвойди къейдна.

Школадин директор Сафинат Мамаевади, винидихъ тъварар къунвай проектин сергъятра аваз, вич къиле авай мектебда хъянвай дегишвилирекай сүзъбетна.

Мугъманри школадин материально-технический базадиз къимет гана, спортзалдиз, предметтин кабинетрэз тамашна, муаллимрихъ ва аялрихъ галаз сүзъбетарна.

Гүльбюнлай делегация, "150 школа" проектин сергъятра аваз, мукъвара ремонттар ақылтларнавай Калукрин СОШ-диз реке гъятна.

Ахцегъ района мугъманвиле авай чавазу Рамазан Жафаров просвещенидин "Luminary" центрадиз ва Луткуна эзиг-зивай школадизни фена.

Мегъарамдхуърун район

Къелунин цийи йисаз талукъ мярекатар Мегъарамдхуърун райондин школайрани шадвилелди къиле тухвана. Икъл, "150 школа" проектдин сергъятра аваз ремонтнавай Хъартас-Къазмайрин школада райондин къил Фарид Агъмедова, адан сад лагъай заместитель Гъабибулла Мурадалиева, образованидин управленидин профсоюзрин тешкилатдин председатель Шевкет Мегъамедова, РУО-дин начальник Улубег Абейдуллаева, Хъартас-Къазмайрин хуърун къил Омар Нагъиева, "Дорбостсервис" ООО-дин генеральный директор Леонард Нагъиева ва масабуру иштиракна.

Аялриз ва муаллимиз Чирвилерин югъ тебрикдайла, Фарид Агъмедова къелунин цийи йис башламишун вири халкъдин сувар хъиз къиле тухузвайди, и югъ, яшарилай аслу тушиз, виризас багъя тирди къейдна.

- Виридалайни газиф гъевес ва риклерик шадвилин гъалаба къе 1-классдиз кам къачузвай бицекрик ква. И югъ къу риккел умурлух аламукъда, гъакъл - школа ва ана къелай йисарни. Абуру чи умурда эку гел тазва. За квезд сабурлувал ва тарсарал риккел хъун алхишава. Школа ақылтларнавайбури патал им къетлен йис я. Къу вилик важибул экзаменар вахкун ва гележегдин пеше хъягъун акъвазнава. Къуй квехъ агалкъунар хурай!

Заз къе муаллимрекай коллективдизни сувар тебрик ийиз къланзана. Күн неинки аялри чирвилер къачунин асул чешме, гъакъл күнне абуру тербияламишуниз, вири патарихъий ви-

лик тухуниз ва чи чехи улькве Россиянин гражданар хъунин кардиз екес тъсирзава. Шадвилелди а кар мадни къейд ийиз къланзана хъи, Хъартас-Къазмайрин школа "150 школа" проект патал конкурсада гъалиб хъана. Дағъустандын Къил Владимир Васильеван теклифдади къилиз акудзавай и проектдин нетижада чаз ремонтдин къвалахар къиле тухудай ва школайрин материально-технический база хъсанардай мумкинвал хъана, - лагъана райондин къили.

Ф.Агъмедова районда образованидин ери хъсанаруниз къетлен фикир гузвойди, и кар патал образованидин идаира-ра хъсан шартлар тешкилизавайди къейдна. Республикандин къиле авай касриз "150 школа" проектдин сергъятра аваз районда 3 школада ремонт къиле тухудай ва материально-технический база хъсанардай мумкинвал хъунай чухсагъул малумарна. Райондин къили и проектда иштиракай меценат, "Дорбостсервис" ООО-дин гендиректор Леонард Нагъиеван тъварцыхъни чими келимаяр лагъана.

Чин нубатдай яз, Хъартас-Къазмайрин хуърун къил Омар Нагъиев, меценат Леонард Нагъиевни рахана. Абуру райондин къиле авай касрилай, къилди къачуртла, Фарид Агъмедовалай чин теклифрин ва проектин тереф хъунай, хъуръз къумекар гунилай разивал къалурна.

Гүльбюнлай шад мярекатдал Хъартас-Къазмайрин школадин директор, муаллимар ва аяларни рахана. Концертдин нумрайри ва 1-классдиз атанвай аялри школадикай къелай ширири сувар мадни итижлуди авуна.

Къурагъ

Къурагърин 1 ва 2-нумрадин умуми образованидин школайра къелунин цийи 2019-2020-йисаз талукъ шад мярекатар РД-дин Хатасувилин Советдин секретардин сад лагъай заместитель Сефербег Гъамидован иштиракна. Ада вичин ва Дағъустандын Къил Владимир Васильеван тъварухътай муаллимиз ва аялриз Чирвилерин югъ тебрикна.

Къурагърин 1-нумрадин школада мярекат муаллим Шафиға Къазиевади къиле тухвана. Сифте гаф ада школадин директор Гъамид Мисриеваз гана.

- Акуна-такуна, гатун варцарни акъатна. Ингъе виридан риклерик шадвилни къалабулух кутадай сувар - Чирвилерин югъ - алуъна. Гатун варцар школайра къелзвай аялриз ял ядай, къуватар артухардай ва сифте яз школадиз физвайбурузни гъазурвилер аквадай мумкинвилер хъана. И юс къун гъэр сад патал итижлуди, цийивилерләди девлетлуди жеда. Йисан эхирдай бязибуруз школадихъ галаз айрутмиш хъун, мадни еке чирвилерхъ ялун къисмет жеда. Заз квехъ чирвилер къачунин ашкъи ва и рекъе четинвилериз дурум гудай сабурлувал артух хъана къланзана. Къуй къудаудихъ четин вахтунда къумекдай, къу тереф хъудай

багърияр гъамиша галаз хурай! Къенин югъ школада къелзаявай гъэр са аялдин умурда риклик шадвилин гъалабани секинсузвал кутадайди я. Къелунин цийи йис алукун - им неинки чирвилерив эгечүн, гъакъл санал къелзаявай, сад-са-да з къумек гуз гъазур тир аялрихъ ва чин пешекарвални сабурлувал къелунрин бегъерлувилин замин тир муаллимрихъ галаз гуърушмиш хъунни я. За, школадин директор яз, күн патал и йис итижлуди ва рикел аламукъдайди же-дайдахъ инанмишвилин гаф гузва. Муаллимрихъ галаз санал цийи чирвилер къачунин кар реъятди, гъа са вахтунда мадни бегъерлуди хъун патал зегъмет чуғвада, - алава хъувуна ада.

Шад мярекатдал Къурагъ райондин хуърерин къилерихъ галаз къвалахунин рекъяй тамам ихтиярар ганвай Эльмира Исаева, школадин директордин заместитель Валентина Эмиргъамзаева ва масабур рахана, Чирвилерин югъ тебрик.

Гүльбюнлай къелунра, спортда ва школадин общественный умурда тафаватлу хвайи аялриз райондин къиле авай касарин ва образованидин отделдин тъварухътай грамотаяр, дипломар, тарифдин чарар ва къиметлу пишешар вахкана.

Къелунин цийи йисиз сифте зенг яна. Аялри чин класс-сизи тъверкатна, партайрихъ чакъяр къуна.

Хуш сефер хурай квез, гъурмётлубур!

Докъузпара

Докъузпара райондин вири школайрани и юкъуз, адет хъянвайвал, шад мярекатар къиле тухвана. Гатун рухсатрин вахтунда ял янавай аялар, гъилера цуъверин күнчичлар аваз, школадин гъяятда Чирвилерин йикъаз талукъарнавай линейкадал къват! хъянвай. Чин муаллимрихъ ва санал къелзаявай рушарихъни гадайрихъ галаз гуърушмиш хъуни абурун гъургъулар хажнавай. 1-классдиз атанвай бицекрингъирик иллаки шадвилин гъалаба квай. Алай йисиз Докъузпара районада школайрин партайрихъ 1900-далай газиф аялар ацуқына. Абурукай 190 аял 1-классдиз атанвай-буря.

Чирвилерин юкъуз "Докъузпара район" МР-дин къилин везифаяр вахтундаги тамамарзайвай Агъмед Агъмедов Усугъчайдин СОШ-диз мугъман хъана. Шад мярекатда РД-дин Къилин ва Гъкуматдин Администрациядин патай векил, Дағъустандын госзакупкайрин рекъяй Комитетдин председателдин везифаяр тамамарзайвай Жафар Бажибогова, райондин образованидин управленидин начальник Гъейибек Шагъвельдова, УСХ-дин начальник Аким Гъажиева, ИМЦ-дин директордин заместитель Пирагъед Рамазанова, аялрин диде-бубайри ва масабуру иштиракна.

Къват! хъянвайбуруз сувар школадин директор Тажидин Аразова, гъакъл А.Агъмедова, Ж.Гъажибогова, Г.Шагъвельдова ва масабуруни тебрикна. Абуру алай аямда чирвилерихъ авай важибуливал ва тежрибада абуру ишлемешун, и барадай школади къуғъвазай важибу роль къейдна.

- Гъурмётлу дустар! За квез риклин сидкъидай Чирвилерин югъ мубаракзава. Чаз и сувар газиф важибу ли я вила, гъикъи хъи, школада къелзвай аялриз гаф садан гележегдин бине эцгизавай, чахъ чи рикл алай муаллимарни дустар жезвай йисар я. Школада къелдайла, арадал атай дуствал виридалайни мягъкемди я гъавайда луъузвач. Им гъакъильт я. Школада чна дидбин асул чирвилер къачузва. Абурулай умурда къазанмишдай алакъунар, са гафуналди, чи гележег аслу жезва, - къейдна А.Агъмедова.

Шад мярекат, адетдиз элкъенвайвал, 1 ва 11-класса къелзвай аялри зенг ягъуналди ақылтна.

Чин гъазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдиновн пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Д. БЕЙБАЛАЕВ

Газет йиси 52 сефеда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый юммуникацийрин хиле гузъивал авунин рекъий Федеральны къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациян нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди түккүр къийзва.
Макъалайиз рещензия гузъивал авубр элкъевна вахкузувач. Редакциянин макъалайрин авторин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай материалаара делилринг дульвилин ва керчевилин патахъай жавабдара авторин чинн хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдиновн проспект, 1 "а". Печатонн къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин къиче, б.

Тираж 6057

Г - Илишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12 - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТИ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Сувар къейдна

Сейфудин ШАГЫПАЗОВ

31-августдиз Къурагъ райондин ветеринариядин къултугъчийри чин пешекарвиллин сувар - ветеринариядин къултугъчидин югъ шад гъалара къейдна. Суварин ийкъаз талукъарнавай собрание ветеринариядин управленидин дараматада къиле фена. Колективдин виллик тебрицдин кепимаяр райондин ветуправлендин начальник Надир Асланов рахана.

"Гъуреметлу ветеринариядин къултугъдин къултугъчияр! За квэз рикъин сидкъидай куб пешекарвиллин сувар - ветеринариядин къултугъчидин югъ мубаракзава. Къуне куб гъар ийкъан зегъметдалди, гъайванприн сагъламвиллин къайгъударвал чулуналди, гъайванприн къайгъударвал чулуналди, гъайванприн сагъламвиллин къаравулда акъвазулналди, гъайланприн къаравулда акъвазулналди, гъайланприн къаравулда чипз къилин ва юкъван пешекарвиллин чирвилер авай, чин къвалахдиз вафалу, алакъуралди тафаватлу жезвай 26 дутхур акъвазнава. Къуне куб хиве авай везифаир намуслувиленди къилиз акъудзава. Гъайланя чи райондин ветеринариядин управление республикадин дережада виллик жергейра ава.

Ветеринарвал мергъматлу, гъайванрал рикъл алай, абурун къадир авай, гъамиша абуруз

кумекдиз физ гъазур зурба инсанрин пеше.

Заз квэхъ сагъламвал, къвале мублагъвал, хизандин къултугъчидин чин пешекарвиллин сувар - ветеринариядин къултугъчидин югъ шад гъалара къейдна. Суварин ийкъаз талукъарнавай собрание ветеринариядин управленидин дараматада къиле фена. Колективдин виллик тебрицдин кепимаяр райондин ветуправлендин начальник Надир Асланов рахана.

Управленидин начальники зегъметда тафаватлу жезвай работникин тъвар къуна. Абурун жергеда Аладашдин ветлечебницадин заведующий Алаев Рамазан, Къутлуприн ветучастокдин дутхур Къазиев Селимхан, Хөрөжкин ветпунктунин заведующий Ибрагимов Хидирляс, Къурагърин ветлечебницадин заведующий Бабаев Давуд, ветуправлендин къилин дутхур Сефералиев Мавлудин ва мсб. авай.

Надир Асланова и мярекатдал гъар са работник, чин гъакъисагъ зегъметдай, са вацран мажибдин къадарда аваз премиядиз лайхху хъянвайдан патахъай акъуднавай къарап къелна.

Собраницада рахай работникри къачувай виридалайни къалин мажибрид, къвалахдиз тъалтзавай бязи четинвилериз, улакъ авачиз къвед-пуд хъуръз финхтунин рекъерин азиятириз килиг тавуна чипз намусдин къанунар виллик кутуна зегъмет чуугун гъа вердиш жуерьеда давамарзайди къейдна.

Мярекатдин къвед лагъай пай тъялму хърекар, яр-емиш, атиру чаяр алай столрихъ, лезги манидини макъамрин ван алаа къиле фена.

Ветеринарвал къултугъчийри чипз неинки къвалахиз, гъакъ садвилелди, шадвилелди суварар, мярекаттар хъсандин къилин тухуз чизвайди къалурна.

Нумрадиз шиир Стхадиз

Рагъметлу стха Айнуллагъян экъу къаматдиз бахшазава

Къадир АБДУЛЛАЕВ

Кирийрин хуър ви ватан тир, зи стха, Смейиланни Фатумадин тир вун хва. Акъалтнай вун аспландин рикъл хураваз, Ручугъдин яд - шербетдин дад къандай ваз.

Хайи хуърел умумърдал хъиз рикъл алай, Къучагъ буба - Къири Буба тир ваз гъед. Михыи гъилни, инсанвални вахъ авай, Диде-буба рикъл алай тир велед.

Хуърун къене туна, стха, на ви тъвар, Авур гъуърмет шад мецелай съзъбетар. Ви тъвар къуна, жемят алай дуъадал, Мерд итим тир вун, зи стха, дуънъядал.

Къандай рикъл Бубад булах, чульни там, Азиз стха, амач вун чахъ, хъанва гъам.

Къисмет хурай, багъя стха, ваз женнет, Даим, стха, виллик жеда ви сурет.

Араз буба - тухумдин къиль къандай ваз, Гъадаз хъиз, ваз жергъвилин пай авай.

Бубади вал эцигнай тъвар Айнуллагъян, Женнет къисмет хъй ваз, стха, я Аллагъ.

Фида йисар, къвез алатда гатфарар, Амуъкда чаз ви суретни ви чалар.

Цукъ ахъйда, гъзел жеда къизилгъул, Рекъидалди галамукъда вахъ зи вил.

Малumat

Гъуърметлу тамашачияр! 12-сентябрдиз, сятдин 6-даз (18:00), Махачкъалада Урущин театрдин гъеччи залда Лезги театрдин колективди "Сефил жемир, Мадина" тамаша къалурдайвал я.

Буюр, ша! Билетар маса къачунин патахъай телефондин и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-938-783-58-60

"ЛГ"-дин 35-нумрадиз акъатай кроссвордин жавабар:
1. Хиевц. 2. Шаир. 3. Вишри. 4. Обама. 5. Барут. 6. Мишер. 7. Рада. 8. Цантарар. 9. Нагъар. 10. Ери. 11. Цуну. 12. Цегъ. 13. Арха. 14. Влад. 15. Руан. 16. Хвар. 17. Нур. 18. Ре. 19. Ажал. 20. Ара. 21. Мяден.

М.Р. Газалиев

И йикъара чав чулав хабар агақына. Дагъустан Республикадин лайхху муаллим, РСФСР-дин школайрин муаллим-методист, Ватандин Чехи дяведин ва зегъметдин ветеран Межид Рамазанович Газалиев чавай гъашилалу гъа къакъатна.

М.Р. Газалиев 1932-йисуз Ахъзергъ райондин Хуърургъин хурре колхозидин хизандын дидедиз хъана. Хуърургъин хуррун 7 йисан, Ахъзергъин юкъван мектебра къелна. В.И.Ленинн тъварин хуррун мектебра къелна. В.И.Ленинн тъварин мектебра къелна.

1952-йисалай муаллим,

Ялахърин 8 йисан школадин директор, Хуърургъин юкъван мектебдин директордин заместитель, КПСС-дин Ахъзергъ райондин пропагандадин ва агитациядин отделдин заведующий, "Хрюгский" совхоздин парткомдин секретарь, 1980-йисуз хайн хуърун школада къелунинни тербиядин рекъерин директордин заместитель яз къвалахна. Гъа са ваҳтунда ам Ватандин Чехи дяведин ветеранрин советдин ва Ахъзергъ райондин халкъдин образовандин педагогвилин зегъметдин ветеранрин советдин

председатель Хуърургъин хуррун мектебдин агъсакъалрин советдин председателни тир.

Адан гъакъисагъ зегъмет гъукъматдин наградайралди - "Ватандин Чехи дяведин йисара гъакъисагъ зегъметдай", Ватандин Чехи дяведа гъалиб хъана 30 йис, 40 йис, 50 йис, 60 йис, В.И.Ленин дидедиз хъайлалдай иных 100 йис тамам хуънз талукъ медалар, КПСС-дин Дагобкомдин, райондин пропагандадин министерстводин гъуърметдин грамотаир гуналди къейдна.

Чна Межид Рамазановичан хизандиз ва вири багърийриз башсағълугъвал гузва.

ДУСТАРИН ДЕСТЕ

Сканворд

Түкътүйрайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Мегъарамдхуърун Мегъамед Гъажиеван тъварин хуррун мектебдин колективди Эдман Айдинович Гъажиев вахтсуз кечимиш хъунъхъ галас алакъалу яз рагъметлудан умумърдин юлдаш Айнадиз, вахариз - Рамазанова Рейгъаназ, Букарова Жамилядиз ва амай вири багърийриз, дериндей хажалат чуугунади, башсағълугъвал гузва.

Махачкъалада яшамиш жезвай Мердали Жалилован хизанди играми вах Зияфет ЗАГЬИРОВА рагъметдин финихъ галас алакъалу яз Бутаев Бутаев, рагъметлудан хизанди, вири Загировиз ва Бутаевиз, мукъва-къилийриз башсағълугъвал гузва.